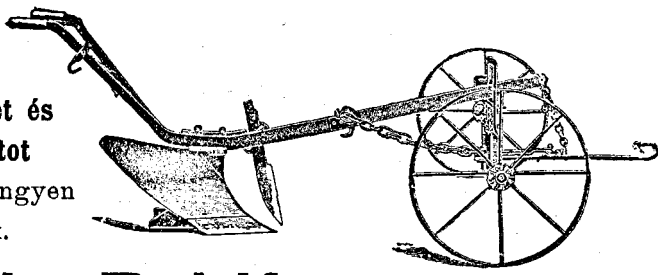

ERDÉLYI GAZDA

Minden gazda saját érdekében cselekszik, ha
a hirneves és csakis eredeti „Bächer-féle egytetemes
aczel-ekéket és váltó hegyi ekéket
vásárolja.

A Bächer-féle ekék úgy könnyű súly, biztos járás, mint tartósság tekintetében
minden más gyártmányt felülmúlnak és tökéletes munkateljesítés tekintetében kiválóak.

Árjegyzéket és
áránjatot
készséggel ingyen
küldök.

Bächer Rudolf kizár. ekegyára raktára.

Magyarországi vezérképviselő: **SZÜCS ZSIGMOND**, Budapest, VI., Nagymező-utca 68.

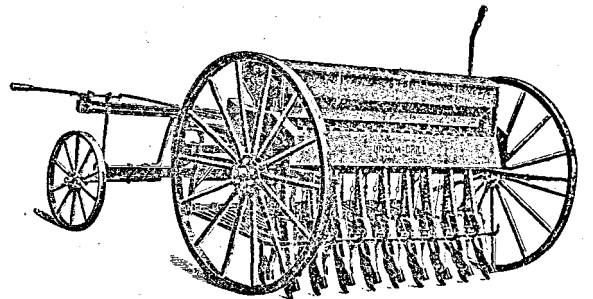
A Melichar-féle cs. és kir. szabadalmazott
„UNICUM DRILL“

(sik és hegyes talajnak)

sorvetőgép, úgy célszerű szerkezet, kevés vonóerősükséglet, pontos szabályozhatóság mint tartósság tekintetében valamennyi gyártmány között az első helyet foglalja el.

Erről tanuskodik azon körülmény, hogy az utóbbi 10 év óta 23,000 „Unicum Drill“ vetőgép van forgalomban.

Ábrás leírással és árjegyzékkel ingyen szolgál:

Mielőtt vetőgépet vásárol, érdeklődjék gazdaságainál az „UNICUM DRILL“ iránt.

Melichar Ferencz, csász. és kir. szabadalmazott vetőgépgyárának raktára.

1266

CLAYTON & SHUTTLEWORTH
BUDAPEST, Váci-körút 63. szám.
Által a legjutányosabb árak mellett ajánlatnak
Locomobil és gőzcseplőgép-készletek 2 1/2 és 12 lóerőig,
Szalmakaszalók, járgány-cseplőgépek, löhőre-cseplők, tisztító-rosták,
konkolyozók, kaszázó- és aratógépek, szénagyűjtők, boronák,
„COLUMBIA-DRILL“ legjobb sorvetőgépek, Planet Jr. kapálók,
szecsekavágók, répvágók, kukorica-moraszók, darálók,
őrítő-malmok, egytetemes aczel-ekék, 2- és 3-vasú,
ekék és minden egyéb gazdasági gépek.
Részletes árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.

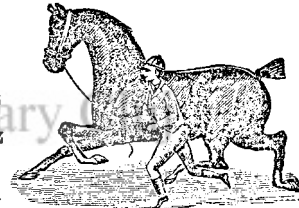
1242

Páris 1900. világiállítás: „GRAND PRIX.“

**KWIZDA-féle
restitutions fluid**

cs. és kir. szab. mosóvíz
lovak részére.

— Egy üveg K. 2-80. —

40 év óta az udvari istállóban a katonai és polgári nagyobb istállóban használatban, nagyobb megerőltetés előtt és után erősítőül, inak merevése ellen stb. s a trainingnél nagyobb munkára képesíti a lovat.

KWIZDA szabadalma.

Pneumatic. bokavédő szallaglépárnával.

Bokavédő szalagok

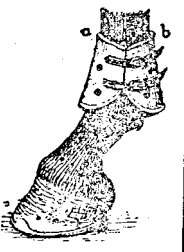

GUMMIBÓL szürke, fekete, barna és fehér színben és 4 nagyságban állítatik elő és pedig a bal és jobb lábára.

A bokára, a-b-ig mérve, melynek körülete
20—22 cm. megfelel az 1. sz. | 24—27 cm. megfelel a 3. sz.
22—24 cm. | 2. sz. | 27—30 cm. | a 4. sz.

A szabad. bokavédők árai:

Szürke színben drbnként	Fekete, barna v. fehérszín.
1. sz. K. 5-50. 2. sz. K. 5-90.	1. sz. K. 5-90 2. sz. K. 6-40.
3. sz. K. 6-40. 4. sz. K. 7-30.	3. sz. K. 6-80. 4. sz. K. 7-70.

Főraktár: 1291. I.

Kwizda János Ferencz cs. és kir. osztr., magy. kir., román kir., és bolgár fejedelmi udv. szállító.
kerületi gyógyszerész, Korneuburg. bei WIEN.

Páris 1900. Grand Prix! (328. sz.) Páris 1900. Grand Prix!

Eredeti Singer-varrógépek házi használatra

és minden ipari célra.

Nagy tartósság! Egyszerű kezelés! Magas szolgáltatási képesség!

Ingyenes oktatás a divatos műhímzésben is. — Varrógépekhez való elektromotorok minden nagyságban. Különleges varrógépek zsákvarrásra, zsáktömésre, zsákfoltozásra és szegésre. Erőhajtány berendezések a legújabb és legbevéltabb szerkezetben.

Temesvár 1891. Aranyérem! Singer Co. Debreczen 1894. Arany oklevél.

varrógép részvénytársaság,

Kolozsvár, Jókai-utca 3. 1192

Brassó, Kapu-utca 23. szám. Maros-Vásárhely, Széchenyi-tér 55. szám. Agrár bank-épület. N.-Szeben Vasút-utca 5. sz.

Megjelent! Megjelent!

Az egész continensen nagy sensációt keltett felolvasás szövege, amelyet **Hairic Ben-Aiad** hercegnő Budapesten az Uránia színházban tartott: „A török nő élete a társaságban és a háremben“ címen.

A szép hercegnő saját tapasztalataiból, oly képét adja ezen, európai szem előtt tilos dolognak, hogy ugy a felolvasása, melyet Bécsben a censura éle miatt egyes részében törölt, mint a könyv is, a melyet teljesen, a törlések nélkül adtam ki, bizonyára a kellő számú olvasóra fog találni.

A könyv ugyanesak német nyelven is kapható. Ára mindegyiknek 1.20—1.30 kor. ellenében franco expedíalom.

Szilágyi Béla

könyvkereskedésében BUDAPEST, VI., Károly-körút 26.

1251

A m. kir. államvasutak gépgyárának vezérügynöksége

Budapest, V. kerület, Váci-körút 32. szám

1262 ajánlja a magyar királyi államvasutak gépgyárában készült új szerkezetű

GŐZCSÉPLŐKÉSZLETEKET, IPARI CÉLOKRA ALKALMAS COMPOUND LOKOMOBILOKAT.

MILLENIUM

fűkaszaló-, marokrakó- és kévekötő aratógépeket, valamint egyéb mezőgazdasági eszközöket.

Erdélyrészi képviselő: WESSEL LEÓ, Kolozsvár, New-York szálloda.

Az 1896-iki országos kiállítás alkalmával kitüntetve!

Léber Gyula

első erdélyi sodrony-szövetfonat, kerítés és ruganyos acélsodrony ágybetétek gyára
KOLOZSVÁRT, Egyetem-utca 12. szám.

Telefon 439. szám.

Olcsó kerítések!

Ajánlja minden e szakmába vágó munkáit, úgymint: kertek, erdők, vadaskertek, szőlők, sírhelyek stb. bekerítéséhez

gépfonatait, dísz-kerítéseit és díszkapuit,

továbbá pince, padlás, felsővilágossági, magtár és éléskamra ablakok rostélyzatát, majorsági udvarok sodronyfonattal való bevonását, áthányó rosták, szén, koks, kavics, porond válogatáshoz, szikrafogó cséplő- és egyéb gépekhez, sodrony ágybetétek (matracok) 1168.

AZ

ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET
VÉDNÖKSÉGE ALATT ÁLLÓ

ERDÉLYI KERESKEDELMI TÁRSASÁG

KOLOZSVÁR, Szentegyház-utca 2.

Sürgőnyezim: Kereskedelmi Társaság. — Telefonszám 311.

Legelősből és legmegbízhatóbb beszerzési forrás mindennemű mezőgazdasági-gépek, talajművelő eszközök és szükségleti cikkek, u. m. műtrágya, vetőmagvak, gépolaj s zsiradékok, kocsikenőcs, hajtószijjak, juta és lenzsák, vízmentes ponyvák, stb. Ajánlunk t. ez. gazdaközönségünknek az Erdélyi Gazdasági Egylet felügyelete alatt arankamentesített és a Kolozsvári M. K. Állami Vetőmagvizsgáló Állomás által olomzárolt legjobb

Háromszéki lóhere- és magyar luczerna magvakát,

valamint mindennemű fűmagvakat és eredeti oberrordfi répmagvakat, továbbá Erdélyben eredeti rigai mag után először termelt kitűnő lenmagot, bal-tacint, székely tengerit, hanna árpát, duppai zabot és egy nagyon bőven termő svéd zab-különlegességét a legjutányosabb árak mellett. — Felkérjük az erdélyrészi állattenyésztő birtokos gazdákat, hogy eladó haszonállataik (igás ökör, tinó, borjú, sertés, stb.) minőségét és mennyiségét hozzánk sürgősen bejelenteni sziveskedjenek, mivel a Királyhágón túli uradalmak részéről a vételre rendkívül sok megbízás érkezett.

Kívánatra minták s árjegyzékek ingyen s bérmentve!

1010

Cséplőgépek

jókarban tartásához és üzeméhez szükséges gummi pakolások, tömitések, szijak, ponyvák, olajok és szármak, valamint a cséplőgépeknél a legújabb miniszteri rendelet szerint előírt és összeállított mentőszekrények gyári raktára.

Schottola Ernő

műszaki központi szaküzletében. 1313

Budapesten, Andrásy-ut 22.

Bajor I.
angol fértőszabó műtermében
KOLOZSVÁRT,
Wesselényi Miklós-u. és Mátyás király-
tér sarok, Hintz-ház, bejárat Wesse-
lényi-u. felől — a legújabb minták
szerint és legjobb szövetekből r. n.
kívül jutányosan vállalatunk utozal
és díszöltönyök, valamint
sport, vadász és
gazdasági ruhák!
1120

BÉLHURUT
kitűnő gyógyszere a
CORNIDES-féle
„Fekete áfonya
gyógybor”. Kapható
gyógyszertárakban;
a hol nem kapható,
oda 5 üveget 8 koro-
náért bérmentve
küld 1257
Cornides Károly és Társa.
Felka (Szepesmegye). Erdei
gyümölcsöket földolgozó telep.

Érmelléki Szőlészeti és Borászati Szakközlöny, mint
Országos Hirdetési Kalauz.

A kisbirtokosok által

sajátkezűleg, a legnagyobb gonddal, angolnyelven és rafias eljárással készített kitűnő minőségű vagyoniilag szavatolt fajtisztá, I-ső rendű miniszteri szokvány-rendeletnek minden tekintetben megfelelő

szőlőlugasnak is kiválóan alkalmas!

csemege és borfaj szőlőoltások a tapasztalatok során fajtisztának, a legjobb-
nak és legmegbízhatóbbnak bizonyultak!

Minden nagyhangon hirdető, gyárilag füllesztett, reklamozott előhajtásos oltást messze felülmulnak!

Chasselás, muskotály és más legkiválóbb csemegefajokból összeválogatott I-ső rendű lugasgyűjtemény ára:

(melyeknek megeredéseért és jóságáért felelőség vállaltatik)

1. kis összeállítás 15 darab 5 kor. — 2. nagy összeállítás 30 drb 10 kor

a) Borfajok:

b) Csemegefajok:

Amerikai ripária portális alanyon oltott gyökeres fás és zöldolványok ára tavaszi szállításra:

Árak tavaszi szállításra értendőek:

Ezer drb.	200 kor.	Ezer drb.	220—240 kor.
Száz drb.	22 „	Száz drb.	25—30 „
Tíz drb.	2 „ 50 fill.	Tíz drb.	3—5 „

Hazai szőlőfajok: — Filoxeramentes:

Szőlőkirály (Delaware)

A kötött talajon egyedül használható olyan rendkívül korai directtermő, melynek 25—26%-os cukor és szokatlanul nagy szesztartalma bora igen jó, hasonló a szomorodni másáshoz és madarához. Silányabb kerti vagy homoki borok feljavítására. Gyengébb évbeli termések háziasítására nem lehet eléggé ajánlani. A delaware francia szigetről 17 évvel ezelőtt, közvetlenül az érmellékre portált ezen peronosporának ellent álló szőlőfaj termi manapság hazánkban a legjobb és legerősebb bort s **borok királyának.** A jövő szőlőszet kiméltán nevezhetjük a cse. Mindenütt megterem úgy a homokon, mint a kötött agyagos, meszes, köves, palás és nyirkos talajokban. Ezen beoltás nélkül termő, biztosan jól megforradott, rendkívül (tartós szívós zöldhajtása 1—20 hideget is kibíró) korán érő csemegefaj, felhőzött előnyicnél fogva, megérdemli, hogy kertjeinkben, barázdákon, kerítések és házaink fala mellett s minden egyébre nem használható helyeken, mint

szőlőlugas tenyésztessék,

100 drbból álló lugas-gyűjtemény osomogolva és postára feladva csak 10 korona.

Borkirály!

Mintabor 2 korona.

(Delaware)

Ripária portális telepek!

Nagymennyiségű ripária eladás!

Tisztán kezelt valódi érmelléki fajborok! palackokban úgy, mint hordókban, kicsinyben és nagyban a legjutányosabban beszerezhető s kívánatra vásárlásbány ellenében bővebb felvilágosítást vagy 1 korona utányvétel mellett minta bort küld: 1284

Az Érmelléki Szőlészeti és Borászati Szakközlöny, mint Országos Hirdetési Kalauz, Székelyhíd. (Biharmegye.)

ERDÉLYI GAZDA

AZ „E. G. E.” TAGJAI INGYEN KAPJÁK.
ELŐF. ÁR: 1 ÉVRE 12 KOR., 1/2 ÉVRE 6 KOR.,
1/4 ÉVRE 3 KOR. EGY SZÁM 24 FILL.

KÖZ- ÉS MEZŐGAZDASÁGI HETILAP.
AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET ÉS ERDÉLYRÉSZI GAZDASZTI EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.
MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
KOLOZSVÁR, PETŐFI-UTCA 7. SZÁM.
MINDEN KÜLDEMÉNY ODA INTÉZENDŐ.

**Az előfizetéseket
kérjük megújítani!**

TARTALOM:

Önálló eredeti cikkek:

Az erdélyi-magyar fajta szarvasmarha.	218
Az előbbi kiállítások és a XIV-ik erdélyrészi tenyészállatkiállítás tanulságai. XXVI.	224
Kereskedelmi- és gyógynövények kísérleti ered- ményei III.	225
Hazai lapszemle:	
Vélemények a magyar szarvasmarháról. É. E.	226
Kormányintézkedések:	
Cserebogarak irtása.	226
Vegyes közlemények.	226
Hirdetések	

**= Impregnált =
takarmányrépa
= magvak =**

legnagyobb csiraképességgel
birnak és a legbiztosabb
termést adják. Kaphatók
= kizárólag: =

MAUTHNER ÖDÖN

cs. és kir. udvari magkereskedésében

BUDAPESTEN,

VII., Rottenbiller-utca 33. szám,
VI. ker., Andrassy-út 23. szám.

1002

Az erdélyi-magyar fajta szarvas- marha.

— Az Erdélyi Gazd. Egylet memoranduma és küldött-
sége Tallián Béla földm. miniszternél. —

Az Erdélyi Gazdasági Egylet *Tallián Béla* földm. miniszterhez a következő emlék-
iratot intézte:

*Nagyméltóságú Miniszter Úr!
Kegyelmes Urunk!*

Még nincs féléve annak, hogy Nagy-
méltóságod — magas vezéri szerepének
kezdetén — kegyes leiratban helyezte ki-
látásba egyletünk közhasznú működésé-
nek előmozdítását.

Válaszfeliratunkban mi is hiv kész-
séggel ajánlottuk fel tehetségünkhöz mért
erőinket és bízgó segítő munkásságunkat
a Nagyméltóságod bölcs kormányzásához.

Meggyőződésünk szerint: egyletünk-
nek egyik legszebb feladata egyszerismint
legelső kötelessége is az, hogy a mező-
gazdasági ügyek mindenkor vezetőit a
közérdekek védelmében jól meggondolt,
észszerű javaslatokkal támogassa és a fel-
merült kérdésekben — a maga tudása,
tapasztalatai és helyi ismeretei alapján —
esetről-esetre megbízható tájékoztatással
szolgáljon.

Engedje meg Nagyméltóságod, hogy
ezuttal, e kötelességünkből folyólag, egy
— az egész ország mezőgazdaságát emi-
nenter érdeklő — fontos közkérdésben
szolgálhassunk az alább következő, meg-
győződésünkön épült hű információval és
legyen szabad egyben azzal kapcsolatos
tisztellettjes javaslatunknak kegyes figye-
lembe vételét is kérni.

*

Udvarhelyvármegyei társégyletünk a
következő megkeresést intézte hozzánk:

A Székely-Kereszturon folyó évi
február 29-én megtartott országos jel-
legű tenyészbiakiallítás és vásár alkal-
mából egybegyűlt birtokosok és tenyész-
tők, valamint székelyföldi kigazdák,
értekezletté alakulva, egyhangu határo-
rozattal azon meggyőződésnek adtak ki-
fejezést, hogy úgy országos közgazda-
sági, valamint általános mezőgazdasági

szempontokból szükséges és hasznos
az erdélyi magyarfajta szarvasmarhá-
nak fenntartása és keverésektől mente-
sített eredeti fajtisztaságában való te-
nyésztése; mert ezen szarvasmarha-faj
ugy az igavonó képesség tekintetében,
valamint a tüdővésszel szemben, erő-
sebb ellenállásra képesítő szervezete
folytán, kétségtelen előnyökkel bír a
nyugati fajta szarvasmarha felett.

Azonban fennforog az a veszély,
hogy az erdélyi részek azon vidékein
is, a hol az erd. magyar fajnak tenyész-
tése és fejlesztése az utóbbi évtizedek-
ben folytatott okszerű és tervszerű te-
nyésztési irányzat követése folytán ha-
tározott fellendülést nyert, a nyugati
fajtájú szarvasmarhának párhuzamos
irányu tenyésztése az erd. magyar faj
eredeti tisztaságát keveredés útján a
köztenyésztésben megrontja és elkor-
csosítja. Az erd. magyar fajnak létét
fenyegető eme veszély elhárítására az
„Erdélyi Gazdasági Egylet“ tisztelt vá-
lasztmányához folyamodunk azzal a
kéréssel:

Méltóztassék, a fennforgó tárgy be-
ható megvitatása után, a nagyméltóságú
földmivelésügyi miniszter úrhoz benyuj-
tandó, szakszerűleg indokolt emlékirat-
ot szerkeszteni, mely kimutassa s ér-
vekkel bizonyítsa azt, hogy az erd. ma-
gyar fajtájú szarvasmarhának további
fenntartása, fejlesztése s eredeti fajtiszt-
aságában való okszerű tenyésztése és
ezen tenyészirányzatnak támogatása
szükséges és hasznos az erdélyi részek
mindazon vidékein, hol az jelenleg is a
köztenyésztésben tenyésztetik; s ennél-
fogva a jelzett vidékek területein a nyu-
gati fajnak a köztenyésztésben való pár-
huzamos tenyésztése, az elkorcsosulás
veszélyére való tekintettel káros s ezért
a tenyészkerületek fenntartása a jövő-
ben is szükséges.

Végül tisztellett kérjük, méltóz-
tassék az emlékiratot mindazon erdély-
részi földbirtokosok és tenyésztők, vala-
mint kigazdák meghívásával, kik az
erd. magyar fajtájú szarvasmarha te-

Tavaszi gazdasági anyag, eszköz és gépjegyzékünk valamint szőlő
és kertmivelési árjegyzékünk most jelent meg; azt kívánságra bárkinek in-
gyen és bérmentve megküldjük.

Magyar Mezőgazdák Szövetkezete
V. Alkotmány-utca 31. szám.

nyésztése iránt érdeklődnek, küldött-ségileg földmivelésügyi minister úr Ó Nagyméltóságához benyújtani.

Kiváló tisztelettel

Székely-Kereszturon, 1904. febr. 29.

<i>Sperker Ferencz</i>	<i>Gyárfás Endre</i>
<i>Somogyi Albert</i>	<i>Orosz Lajos</i>
<i>b. Rothenthal Henrik</i>	<i>b. Jósika Gábor</i>
<i>Aubin Károly</i>	<i>Oláh Antal</i>
<i>Lészay Ferencz</i>	<i>Máthé Pál</i>
<i>Bárczay Gyula</i>	<i>Szabó István</i>
<i>Koncz Ármin</i>	<i>Jaeger F. József</i>
<i>Koós Mihály</i>	<i>Balássy Sándor</i>
<i>Dorner Béla</i>	<i>Damokos Andor</i>
<i>Ugron Zoltán</i>	<i>dr. Jankovich Pál</i>
	<i>Jakabházy Samu</i>

az Udvarhelymegyei Gazdasági Egylet nevében:

Hollaki Arthur.

*

Kegyelmes Urunk! Közel három évtizede annak, hogy egyletünk — folyton buzdítva és támogatva egész hazarészünk állattenyésztő közönsége által — tevékenységének igen nagy részét a működési terének kilencztized részén egyedül indokolt és okszerű erdélyi magyarfajta szarvasmarha tenyésztésének védelmezésére és ezen fajtának a kor igényeihez illő fejlesztésére, versenyképessé tételére fordította.

E hosszú időn át követett irányunkat megváltoztatni és annyi éven át szerzett tapasztalatainkból folyó komoly meggyőződésünket feladni ma sincs okunk.

E téren kifejtett eddigi munkásságunk *eredménye* is feljogosít minket arra, hogy álláspontunk védését fel ne adjuk.

Ma is az a hitünk, hogy:

1. az erdélyi magyar fajta szarvasmarhának nyugati fajták által nem korcsosított tenyésztése az eddigi keretekben mindenestre tovább is fenntartandó és védelmezendő;

2. a mi anyagunknak tej és husterelés irányában már több tenyésztő által biztató sikerrel megkezdett nemesítése minden rendelkezésre álló módon segítettendő.

Miért? Azért, mert:

1. Ezen fajtának páratlan és pótolhatatlan ereje és gyorsasága műveli meg szántóföldrünknek négyötödét. Ezt a mozgató erőt emberileg belátható időn belül nem fogják arról a négyötöd részről kiszorítani sem a gépek, melyek trágyát nem adnak, sem a lovak, amelyeknek igénybevétele nekünk sokkal drágább, sem a nehéz munkára képtelen, petyhüdt szervezetű, túlfinomított nyugati fajták igásokrei.

2. Kétszer, sőt háromszor annyi ideig is igazható és fejhető, mint a nyugatiak.

3. Ennek a fajtának az egészsége, ellerállóképessége: a vele való foglalkozást, az ő tenyésztését szolidabb vállalkozássá teszi, mely a kisebb, de biztosabb üzleti haszon elvénél fogva is — ajánlatosabb.

4. A ragályos betegségek iránt kevésbé levén fogékony, nem veszélyezteti a mi saját egészségünket sem.

5. Igényei, a mi éghajlati, legelői és takarmányozási viszonyainkkal ezer év óta párhuzamosak.

6. Pár évtized alatt, folytatva és fokozva az eddigi biztató kezdeteket — egy kis jóakarattal és támogatással — ezen fajtának is készen lesznek, kitenyésztetnek azon varietásai, amelyek a nagy költséggel importált túltenyésztett nyugati fajtákkal hús és tejtermelésben versenyezni fognak, anélkül azonban, hogy emezeknek hátrányait is elsajátítanák.

7. Mert a természetben ugrás nem lévén, a fajta nemesítésnek feltétlenül fokozatosan és együtt, egyszerre kell történnie a viszonyok javulásával, a tenyésztők intelligenciájának, tudásának és képességeinek fejlődésével. Máskülönben az egyszerre készen kapott anyag is visszafejlődik, amint ez már némely vidéken (Hunyad, Nagy-Küküllő és Fogaras vármegyékben) nálunk is tapasztalható.

8. Mert az import folytonos pénzkivittelt, nemzeti veszteséget okoz, míg a hazai anyag nemesítése jóval kevesebbe kerül és minden irányban több biztonságot nyújt a jövőre nézve.

És ilyen „mert“ még igen sok van, Kegyelmes Urunk!

*

Összeszedve az utóbbi három évtized alatt e kérdéstről nevesebb és tekintélyesebb írók és tenyésztők által megírt és nyomtatásban megjelent könyvek, brosrók és cikkek nevezetesebb kijelentéseit, érdemesnek és szükségesnek tartjuk azokat itt időrendben idézni:

Rost haddrupi gazda a hetvenes évek vége felé „Die rationelle Rindviehzucht“ című könyvében így ír:

„A magyar marha igavonó képessége s ereje vetekedik egy lóéval. Kivévén a tulajdonképeni síki marhát, nincs Európában egyetlen fajta, mely a magyar marhával versenyt dolgozni képes volna. Két jó magyar ökörről rendszeres körülmények közt naponként $\frac{2}{5}$ hektárnyi földet lehet felszántani. Jó úton két magyar ökör 2300 kilónyi terhet elhuz. E tulajdonai mellett a magyar marha tartása könnyű és olcsó, mert

legkevésbé sem válogatós a takarmányban . . .“

Majd tovább:

„Ha tekintetbe vesszük a csekély mennyiségű takarmányt, melyet a magyar marha kap s mely alig képes az állatot meglevő súlyában megtartani, bizonyosan másként fogunk itélni, vagyis ítéletünket ahhoz fogjuk mérni; mert hasonló körülmények közt a világ legjobb tejelő fajtája sem képes nagy tejeleést felmutatni, még kevésbé azt meg is tartani.“

Tormay Béla min. tan. az O. M. G. E. szarvasmarhateny. szakosztályának 1885. ápril 15.-i ülésén tartott előadása közben így nyilatkozott:

„A szakosztály e tekintetben is mondott véleményt és ez a vélemény az volt, hogy nálunk Magyarországon határozott eredménnyel három jelleg terjeszthető: az egyik a hazai fehér marha, mely azt a hatalmas motort szolgáltatja, mely mezőgazdaságainkban a miveleteket lehetővé teszi, mely továbbá egyes iparágaknak alapját képezi, t. i. a magyar-erdélyi *primigenius*, melyre első sorban kell súlyt helyezni . . .“

Továbbá, magyarázva a tenyészküretek térképét:

„A térképen a kék szín a domináló. Azt lehet mondani, az ország nagy részét, a közepén talán $\frac{4}{5}$ -ét foglalja el. Ez a magyar-erdélyi szarvasmarha-tenyészküret.“

A „*Budapesti Gazdakör*“ 1886. nov. 18.-i ülésén *Virágh Elek* mondja:

„... hogy a behozott idegen marhafajták nem váltak és még ma sem válnak szarvasmarhatenyésztésünk zömének előnyére, dacára a megállapított tenyészküreteknek. Ezen állítás aligha megcáfolható, hivatkozva számos káros tapasztalatra, a beviteli anyag minőségi hanyatlására és — a tudóvész tetemes pusztítására.“

Mindezeknél fogva a honi szürke fajta mellett száll sikra s mig csodálkozásának ad kifejezést, hogy a magyar fajta nemesítésére, főleg tejelési képességének fejlesztésére még érdemleges és megfelelően hosszú időn át tartó kísérletek sem történtek, addig egyes eseteket említ, midőn a magyar tehén külföldi társainak tejjhozamát elérte, vagy felülmulta.

Tormay Béla 1886-ban a „*Gazd. Lapok*“ 46. sz.-ban (581. o.) Felhívást bocsát ki „A magyar-erdélyi szarvasmarhafajtával 1891-ik évben tartandó erő-verseny és kísérletezés“ tárgyában, melyet így kezd:

Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelbank R. t.

Teljesen befizetett alaptőkéje 1.200.000 korona.

Kolozsvárt, Mátyás- király- tér, 7. sz. saját házában.

Betéteket előnyös feltételek mellett fogad el könyvecskékre, vagy folyószámlára és azokat felmondás nélkül fizeti vissza.

Váltókat olcsón számítól le.

Előleget ad értékpapírokra és kézi zálogra.

Jelzálogos kölcsönöket nyújt földbirtokokra és kolozsvári házakra. Törlesztés kölcsönöket közvetít a Hazai Takarékpénztár részére.

Árúraktárai (a pályaudvar mellett) olcsón kezelik a betárolt árukat és azokra előleget adnak. Ugyanott kölcsönzsákok is kaphatók.

Ugyanott a

The Gresham Életbiztosító Társaság Vezérügynöksége.

(1007.)

„— Tudvalevő, hogy a magyar-erdélyi marha, mint igás-, de úgy is, mint hizóállat kitünő képességgel bír...”

Egán Ede a Pestmegyei Gazd. E. 1887. évi közgyűlésén a tenyészkörületről tartott előadásában a következő érdekes és értékes kijelentéseket teszi:

„A kapkodás, a kísérletezés, a céltalan hajhászat új és mindig új jelszavak után szokta jellemezni ezen korszakot! El kell ismernünk, ha őszinték akarunk lenni, mikép Magyarország marhatenyésztése, bármennyire fáradjon is az állam és bármennyire fáradjanak egyes lelkes tenyésztők, valamint egyes gazdasági egyletek, hogy a tenyésztésben követendő irányt bizonyos határok közé szorítsák és ezáltal a harmadik tenyésztési korszaknak (elsőnek említettem volt az „eredeti ősi állapotot”, másodiknak az „általános chaooszt”), azaz: „a megállapított elvek szerinti öntudatos tenyésztésnek” utat törjenek, mégis kétségkívül ma is nagy részben ezen fent vázolt chaotikus állapotban sinlódik.”

„Nézetem szerint nem szenvedhet semmi kétséget, hogyha e sok vidéken folytatott tervnélküli eljárás még további 10 évig eltartana, az esetben saját magunk tenyésztésében való járatlanságunk következtében, komolyan veszélyeztetve látnók marhatenyésztésünknek s egyúttal mezőgazdaságunknak legnagyobb kincsét: hazai fehér-marháinkat.”

Tovább:

„Erdélyt ma már joggal tekintjük a fehér marha tiszta tenyésztése utolsó remédiójának.”

Mint ilyen, hivatva van Romániának, Szerbiának, Bulgáriának és Dél-Oroszországnak, az ott honos marha számára a nemesítő anyagot szállítani.

Ezen hivatásában emelni fogja marháink értékét az, ha nem ugyan a nagy síkságban, de a hegyes vidéken, hol kielégítően tejelő tehenek már ma is léteznek, fajtánk tejelő képességének fejlesztésére nagyobb súlyt fogunk fektetni.

Túllépné ezen előadás korlátait, ha ezen kérdésre, melyet különben egy pár héttel ezelőtt az erdélyi gazdák vándor-gyűlésén Deésen tartott előadásomban bővebben indokoltam, itt részletesebben áttérnék. Csak egy adat legyen itt fel-
említve oly magyar gazdák meggyőzésére, kik ezen kérdés iránt érdeklődnek, de az erdélyi viszonyokkal nem lévén ismeretesek, a fentebbi nézet hallatára talán hitetlenül fejjüket csóválják.

Ezen egy adat az, hogy van Erdélynek és van a magyar felföldnek számos vidéke, hol a magyar fajta keretén belül,

nem ugyan a nagybirtokosok gulyáiban, de a kisbirtokos gazdaságaiban, egy elég jól tejelő tehen kérdése máris meg van oldva.

Ott tehát nem egy új tulajdonság felfedezéséről, hanem csakis az ottani tájmarha, már is kielégítő tejelőképességének rendszeres fejlesztéséről van szó.

Tormay: 1889-ben irt könyvében a többi között azt mondja, hogy:

„Ezen kitünő fajtát, melylyel meg vagyunk áldva, melyre oly büszkék lehetünk, mint arabs a lovára, méltányoljuk azon helyeken, a hová illik, teljes értékéhez mérten.”

Dr. Szentkirályi Ákos gazd. tanint. igazgató a 90-es évek elején a következő összehasonlító adatokat állította össze:

„A) A szamosfalvi erdélyi fehér tehenekből álló tehenészetben átlagos évi tejnyeremény volt:

1. 1888, 1889 és 1890, tehát három évi átlagában 1780 liter tej; 65 darab átlagos tehen-létszám mellett darabonként 4.9 liter 365 napra számítva;*

2. 1892-ben ugyanolyan módon számítva, 65 darab tehen-létszám mellett, évi átlag 1901 liter, napi átlag 5.21 liter.*

B) Biró István monostorszegi riska-
tehenészetében, csupán az eladott tejet számítva, 1886. május 15-től 1887. május 15-ig terjedő időben 16, illetőleg 24 darab tehen-létszám mellett (3 1/2 hónapig 16 tehen volt, azután felszaporította 24 darabra), évi tej-átlag volt 1533 liter, napi átlag 4.2 liter, szintén 365 napra számítva.*

Ezekkel szemben:

C) Albrecht főherczeg magyaróvári allgauri tehenészetében évi átlagul 2096 liter tejet vesznek, napi átlag 5.74 liter, 2445 drb tehen-létszám mellett (Oestr. Landw. Wochenblatt 1892—50. sz.)

D) Albrecht főherczeg bélyei uradalmában a hollandi—frieslandi tehenek napi tejátlagául 5.81 liter közöltetik (a bélyei uradalom leírása az orsz. magyar gazd. egyesület kiadásában) évi átlag tehát 2120 liter.)

E) A kolozsmonostori m. kir. gazdasági tanintézet pinzgauri tehenészetében, 1890-ben 1971 liter volt az átlag (Évkönyv 1889—90. évekről), napi átlag 365 napot számítva, 5.4 liter.

F) Bramer Agoston gróf pilis-marothi ober-inthaliakból álló tehenészetében évi átlagul 2000 liter vétetik fel (Szarvasmarhakiállítás katalógusa 1885. budapesti kiállítás), napi átlag 5.4 liter 365 napra.

* A borju által elszopott tej nincs számítva.

G) Bábolnai ménesbirtok simmenthali tehenészetében évi átlagul 2040 liter közöltetik (ugyanott, mint F), napi átlag 5.5 — 365 napra. — A debreceni gazd. tanintézetben volt simmenthali tehenészetben csak 1764 liter évi átlag éretett el.

H) A kassai gazdasági tanintézet kuhlandi tehenészetében nevezve 2000 liter évi átlag közöltetik (ugyanott, mint F és G).

I) A fogarasi ménesbirtok möllthali tehenészetében naponként és darabonként 5 liter átlag éretett el (ugyanott, mint H), évi átlag tehát 1825 liter.

	* Evi átlag liter	* Élősúly kg.	Élősúlyra 1 kg. élősúlyra liter tej
A) erdélyi. fehér	1900	400	4.7
B) riska	1530	300	5.3
C) allgauri	2090	450	4.6
D) hollandi	2120	500	4.2
E) pinzgau	1970	450	4.3
F) inthali	2000	380	5.2
G) simmenthali	2040	600	3.4
H) kuhlandi	2000	500	4.0
I) möllthali	1825	500	3.6

NB. Az élősúlyra vonatkozó adatok részint az illető tehenészetek közléseiből részint Tormay Béla könyvéből vétettek.

A szamosfalvi tehenészetben 1891-ben a nyolcz legjobb erd. magyar tehen évi tejproduktója volt, a borjunak adotton felül:*)

1. — 2618 lit.
2. — 2256 „
3. — 2572 „
4. — 2178 „
5. — 2380 „
6. — 2561 „
7. — 2246 „
8. — 2530 „

19341 lit.: 8 = 2418 liter.

Az 1903. évi átlag az egész tejelő állományra számítva: 2200 l. volt. (L. „Erd. Gazda” 1891. évf. 8. sz. 46. o. és 1895. évf. 7. o.)

Kodolányi Antal az „Erdélyi Gazda” 1891. évi 10. sz.-ban (51. old.):

„... amaz irányeszme, melynek a kolozsmonostori gazd. tanintézet megnyitásával, azzal, hogy az intézet tehenészeté tiszta erdélyi szarvasmarha-fajból való tehenekkel lett beállítva, kifejezés lett adva, újra felszínre került, újra szószólókra talált. Ez azt bizonyítja, hogy mi, kik akkor azon véleményben voltunk, hogy a kolozsmonostori gazdasági tanintézetnek a szarvasmarha tenyész-

*) Megjegyzendő, hogy a nyugati tehenészetekben rendszerint borju nélkül fejnek, ami igen nagy különbséget tesz ki.

Mindennemű, vízben oldható és szavatolt beltartalmú műtrágyafélék, ugymint: csontliszt és ásványi szuperfoszfátok, valamint a tavaszi vetések trágyázására alkalmas különböző: nitrogén és káli tartalmu szuperfoszfátok és chilisalétrom a legjobb minőségben és a legkedvezőbb feltételek mellett kaphatók a:

Zalathnai Kénkovand-Ipar Részvénytársaságnál

Központi Irodája: BUDAPESTEN, IV. ker., Maria Valéria-u. 7. sz., a hova a rendelések és mindennemű kérdézőkódások intézendők.

Rendeléseket készséggel elfogad és közvetít az Erdélyi Gazda közvetítő osztálya. A gyár árjegyzéke lapunk minden számában található!

tést illetőleg elsősorban az a feladata, az a kötelessége, hogy a hazai szarvasmarha-faj tiszta tenyésztését egész jelentőségében felkarolva, azt a páratlan becsű anyagot, melyet Erdély hazai szarvasmarha fájában bir, minden irányban fejleszteni, tökéletesíteni, nemesíteni törekedjék, helyesen fogtuk fel feladatunkat Erdély viszonyai-val szemben, midőn az intézetnek a szarvasmarha-tenyésztés teréni feladatát, az erdélyi szarvasmarha-faj felkarolását s fejlesztését tűztük ki célul."

Majd tovább:

"... amint ama tiszta erdélyi fajból álló tehenészetnek, csak mihamar Kolozsmonostorról lett távozásom utáni felosztása — amit nem tudom kinek tanácsára rendelt el a ministerium — tudomásomra jutott, azt egyikének a legmeggondolatlanabb intézkedéseknek tartotam s ebbeli véleményemben csak még inkább megerősített ama tudomásomra jutott tényállás, hogy ezt követőleg folytonos kapkodással, csaknem évről évre más és más nyugoti szarvasmarha fajta lett, az időközben annyira lábra kapott nyugoti fajták behozatali divatjának befolyása alatt, az intézet istállójába beállítva.

Ha 1870 óta folytonosan a lehető legkövetkezetesebb tenyésztési eljárással lett volna amaz intézeti tehenészet kezelve, ma már tisztán állana Erdély gazdái előtt, amaz, az erdélyi szarvasmarhatenyésztésre oly óriási horderővel bíró kérdés, hogy az erdélyi szarvasmarha-fajnál, — páratlanul álló igavonó-képessége mellett, s ennek fenntartását szemelött tartva, mennyire lehet annak gyorsabb fejlődési, tejelési és hizási képességét is fejleszteni? s ezzel tisztában állana az általában követendő tenyésztési eljárás és hihetőleg nem gondolt volna ma már egy gazda sem arra, hogy nyugoti fajta szarvasmarhát hozzon be Erdélybe "

Szabó T. Károly írja (az „Erdélyi Gazda” 1892. évf. 25. sz. 153. o.):

"Az erdélyi magyar fajta szarvasmarhának kivált két irányu hasznavehetősége már sokszorosan bebizonyult. Általán ismert, hogy igavonó képessége páratlan, a miért az e fajtához tartozó ökrök minden másfajtnál keresetebbek és jobb áron értékesíthetők. A tehenek tejelő képessége pedig némely vidéken, az egyedek legtöbbszörénél, az eddig ide behozott fajtákénál semmivel sem áll hátrább, a mint azt a tapasztalatok igazolják, s hogy ez a képességük még jobban kifejlődjék, nem kellene más, mint erre a célra való okszerű tenyésztés, midőn tehenek és üszökök a keletiek által ép oly keresettek lennének, mint ökreink a nyugotiak által."

Néhai br. Kemény Béla (az „E. G.” 1896. 4. sz. 22. o.):

"Azon körülmény, hogy jelenben a nyugati marhafajta tökéletesebb formát

mutat, nem a magyarfajta marhának tudható be, hanem csakis egyoldalulag a tenyésztőknek a hibája; mivel ősidők óta a magyar szarvasmarha rossz módon volt tenyésztve s csakis ezen hibás kezelésnek tudható be, hogy a kérdéses marhafajta nem érhetne el általánosságban azon magaslatot, melyet elért az okszerű kiválasztás és következetes dús táplálás útján, hosszas idő alatt a nyugati marhafajta."

"Miután pedig ma már bebizonyult tény, hogy hazánk erdélyi részében legbiztosabban, legolcsóbban az erdélyi tiszta magyarfajta marha tenyészhető, erre meg is van adva nagy mérvben még ma az alkalom, foglaljon agazdaközönség határozott állást az erdélyi tiszta magyarfajta jellegű szarvasmarha mellett és törekedjék ezen kincset arra a magaslatra fejleszteni, a mely magaslaton áll jelenben a nyugati marhafajta. Ezen úton a cél biztosan elérhető, míg a nyugati fajta marhának meghonosítása kétséges."

Milhoffer Sándor írja az „E. G.” 1898. évf. 235. o.):

"... bizonyos az, hogy Erdély még mindeddig előljárt a jó marha produkálásában, még mindig a vezérszerepet vitte az országban a marhanevelés tekintetében. S hogy ez továbbra is így maradjon, hogy e tekintetben nemcsak hogy hanyatlás ne mutatkozzék, hanem haladás legyen észlelhető, abban sokat tehet kisgazdáink lelkes csoportja a tenyésztési elvek szigorú szemelött tartásával, s ha teljes szigorúsággal jár el azok keresztülvitelénél. Ne engedjen semmi idegen befolyást érvényesülni, mert az nemcsak, hogy jó hírnevét teszi kockára tenyésztésének, hanem existenciáját is veszélybe döntheti.

Vajha nem volna intő szavunk hiába való, vajha az eredmény követné azokat, melyeket hazánk kitünő marhaállományának megóvása, fenntartása miatt hangoztatunk."

És:

"Ne engedjünk azonban a kísérletezéseknek s a próbálgatásoknak tág teret. Van már nekünk egy oly megállapodott fajtánk, melynek kicserélését vétek volna megkísérteni. A javítás lehet csak feladatunk, ez legyen az a cél, a mely felé egy szívvel s lélekkel törekedjünk; ezt kívánja a közérdek, ezt egyesek vagyonosodása.

A meglevő anyagot állandóan megtartani érdem, azt fejleszteni dicsőség, s ezek után törekedni minden céltudatos tenyésztőnek a maga boldogulására — de meg a közérdek szempontjából is — kötelesség."

Monostory Károly az „E. G.” 1899. évf. 9. sz. 107. o.):

"Valóságos lidércnyomás alatt állottunk és állunk jórészt ma is hazai, 1000 év óta háládatos, marhánkkal szemben: csodákat vélünk rejleni minden külföldi marhában és semmit se látunk meg honi marhánkban egyebet, mint azt, hogy az igát jól huzza, kitünő koplaló s oly konok erőteljnek van birtokában, hogy agyonütni is nehéz. Arról igazán nem tehet a mi jó magyar marhánk, hogy 1000 év alatt egyébhez még nem tenyésztettük, mint az igában való zsaroláshoz s csak mi tehetünk volna afelől, hogy — amiképen más nemzetek modern állatokat tenyésztettek ki primitív marhafajtáikból — kitenyészszék marhánkból az igavonó jellegén kívül más jelleg is "

Ugyanó a 10. sz. 124. o.:

"Az az irány, amely a tejelő jelleg megteremtésére tör s leginkább a szamosfalvi és magyar-gorbói tenyészetben jut mindinkább megnyilatkozásra, a legszébb reményekre jogosít; az az irány pedig, amely a husjelleg kidolgozására törekszik s kivált a Sperker-féle és drassói tenyészetben kultiváltatik, a megvalósuláshoz nemkülönben mindinkább közelebb jut, úgy hogy én nekem most még erősebb a hitem, hogy a mi szürke marhánk valóban a jövő marhájává fogja magát kinőni, ha következetesek maradnak az úttörők és ha a már is létező jó példák másokat is vonzanak."

Ugyanó az „E. G.” 1900. évf. 14. sz. 140. o.:

"Ma már, a mikor oly tenyészeteket ismerünk, a minők — hogy többet ne említsek — a Sperkeré Szt-Demeteren, a gróf Telekié Drassón, a báró Jósikáé Szamosfalván s a Lészaié M.-Gorbón, nem képezheti többé kételkedés tárgyát az, hogy az eredetileg szilaj erő kifejtő magyar marha, gyorsabban fejlődő husos és jobb tejelő típusúvá, okkal-móddal tiszta vérben tenyésztve is átalakítható anélkül, hogy egészséges, edzett, ellenálló szervezete jelentékenyebb mértékben s kivált aggodalomra okot szolgáltató formában megváltozna.

Szószerint kérném e kijelentésemel venni, mert én nekem ma is az a meggyőződés, a mi régen volt, hogy: a magyar marha ősfarmája, edzetségéből, egészséges, ellenálló szervezeti minőségéből és erő kifejtő képességéből okvetlenül veszíteni fog akkor is, ha jobb hizóvá formáltatik, még inkább akkor, ha jobb tejelővé alakíttatik, azonban rezisztenciában mégis meg fogja verni a nyugati marhákat, ha csak valaki botorul tul nem tenyészté szélsőségbe vitt követeléseivel."

Gr. Teleki Arvéd az E. G. E. igazgató-választmányához intézett f. évi márc. 11-én kelt levelében a következő figyelemreméltó sorokat írta:

Teljes **MENYASSZONYI KELENGYE** minden ár és kivitelben **kapható.**

Sárga Kristóf

fehérenemű, vászon és szőnyeg nagy raktára

Kolozsvártt, Deák Ferencz-u. 3. 1008

Minden fajtájú Szőnyeg, Linoleum, Cocos és amerikai önműködő ablak-roletták

!!! Sajt-vászon kapható !!!
1 méter 70 fillér !!!

„Ideig-óráig hódolhat az ország mozgékonyabb és vállalkozóbb, tőkében erős gazdaközönsége olyan divatnak, melyet mesterségesen fel lehet szítani és a mellyel bizonyos vidékeken és megfelelő viszonyok mellett szép hasznót lehet felmutatni, értem a tarkamarhából összeállított ugynevezett lefejő gazdaságokat. Ezeknek megvan a jogosultságuk minden kisebb-nagyobb fejlődő város közelében és létesülnek is a szűkség mérvéig, sőt azon felül is, a hogy már sok nagyobb tejtermelő panasolja. Nem tagadom, hogy — ha egyfelől máris mutatkozik a túltermelés helyenként — másfelől még vannak helyek, hol a tejtermelés fejlesztése még nem érte el a kívánatos mértéket, de a kereslet erőssége minden különös felsőbb segítség nélkül is létrehozza e helyeken a hiányzó tejtermelő-telepet, pusztán csak a vállalkozó erejéből, ki biztos hasznót látva, azt elmulasztani nem engedí.

De mihelyt ez a még hiányzó néhány száz telep felállítása a kereslet hatása alatt befejezett dolog lesz, már mérseklődni fog a haszon, a melyet tejjgazdaság útján elérni lehet és azok, kik a tejet már mint olyat értékesíteni nem fogják tudni, hanem csak a feldolgozása útján juttathatják piacra, már el lesznek érkezve arra a pontra, a melyen teljesen egyre megy, hogy a tej mint vaj, vagy mint borjutáplálék értékesül-e. Hanem, ha nyugati marhát tartva kerülnek ez alternatíva elé, akkor már biztos, hogy nagy a hátrányuk, mert a nyugati marha szaporaság tekintetében nagyon mögötte áll a magyar marhának. Ha 100 magyar tehéntől 90 borjut nevelhetünk fel, hát 100 nyugatitól a felnevelt borjak száma ezt a magas százalékot soha el nem éri, vagy ha valahol egy-két elszigetelt példára mutathat is valaki, az oly nagy ritkaság, hogy arra számítani nem lehet. De ha a nyugati marha normális, átlagos szaporodási százalékát keressük, úgy azt 60% körül fogjuk megtalálni. Ideszámítva most a jelenlegi földművelésügyi m. k. ministerünk által is megengedett hátrányosabb egészségi viszonyait a nyugati marhának, a felnevelés eredménye kézzelfogható módon oly arányban alakul a magyar és nyugati közt, mint 2 az 1-hez.

Tessék tehát már most egy község vagy egy nagybirtokos felnevelési eredményét egy 20—30 éves időszakon át elképzelni 200 tehénre terjedő törzsállomány után: 1000—2000-rel kevesebb borju fog itt ezen egy gazda működési idejére kiterjedő időszakban felneveltetni. De még nagyobbra tehető itt a felnevelt állatok száma, mert tudjuk és mindennap látjuk azt, hogy a „lefejő” gazdának legnagyobb réme a borju, a

mely a drága tejet elszopja, vagy ha elválasztják, lefölezött tejen él, a mely a gazdának végtelen sok gondot okoz és dolgot ad és hogy ezen hátrányoktól menekedjék, mielőbb a mészároshoz viszi, alig várva be azt az időt, a mikor a hús nyálkásságát veszti, élvezhetővé válik.

A magyar marhánál ez a nagy hajsza nincs meg, itt nyugalmasabban megy végbe a dolog, fejnek attól is tejet, de hagynak a borjunak is, az természetes és egészséges viszonyok közt fejlődik és nincs annyira kitéve a mesterséges nevelés okozta gyomor bajoknak s az ebből eredő elpusztulásnak, felnevelődik az mind, kevés kivétellel és edzettebb, egészségesebb, munkabiróbb állat lesz belőle. Ez is ér talán valamit. Vagy talán az az ideális állapot, mikor leghirnevesebb tarkamarhatenyésztőink két istállóban tartják marháikat, az egyik a kórház s a másik a tulajdonképeni istálló s ez utóbbi a kisebbik? Továbbá az tetszik nekünk, hogy mikor valamely nyugati marhát tenyésztő elsőrendű gazda, tenyészállományát az eredeti számban megtartani kívánja évről-évre kénytelen külföldről importálni kész és drága teheneiket, azért, mert felnevelni annyi üszőt sem tud, mint a hány tehene évenként kiesik a tenyészetből?

Nézetem szerint minden állatfajnak meg van a maga létjogosultsága olyan kézben, a mely meg tudja neki adni azt, a mi az illető állat követelménye.

Minálunk a nép ért a magyar marha neveléséhez, — ne üssük el mesterségesen attól a biztos haszontól, a melyet magának megszerezhet.

A haszon biztos, mert úgy a hogy a nyugati marhát levágni v. hizlalni megveszik — el lehet adni a magyar ökröt is igavonó célokra és hova-tovább mind jobban fog az értékesülni olyan mérvben, a hogy a fehér ökör fogy, mert azt a ló drágasága folytán, a nyugati ökör pedig lomhasága miatt egyáltalán nem helyettesítheti soha. Csak annyiban kellene a nép tenyésztési irányára befolyással lenni, hogy ne arra buzdítsuk, hogy bikát neveljen — hiszen bikát neki jót nevelni lehetetlen, mert egy bikát külön nem őriztethet s ha pedig nem a legelőn, hanem istállón neveli, nem lesz az sem helyes testalkatu, erős lábu és izmu egészséges állat, hanem idő előtt gyorsan hasznavehetetlenné válik és csak hibás utódokat állíthat elő. Díjazni a kigazdák üszőit, teheneit és ökreit kellene és így lehetne az ő gondolatmenetükre is helyes befolyást gyakorolni, mert nekik is több hasznuk lenne a tenyésztésből,

mint így, mikor felének is a nyakán marad a hasznavehetetlen bikája.“

*

A hazai és nyugati fajták *egészségi viszonyaira* és főképp ez utóbbiaknak épen közveszélyes gümőkóros hajlamaira vonatkozólag érdekesek és megszívlelendők a következő feljegyzések:

Dr. *Hutyra Ferencz* „*A háziállatok fertőző betegségeinek oktana*“ című művében 1888-ban a marhák ragadós tüdőgyulladásáról így ír:

„A betegség kiválóan a nyugoti szarvasmarhafajták között uralkodik, míg a magyar, erdélyi és oroszországi fajták jelentékenyen kevesebb hajlandóságot mutatnak irányában . . . Nyugatról kelet felé haladva, a nyugoti fajták behozatalával Ausztria-Magyarország nyugati tartományaiban is honossá vált s jelenleg hazánk nyugati felében is gyakrabban fordul elő, míg keleten csak szórványosan kerül észlelés alá.“

Néhai br. *Kemény Béla*, az udvarhelyvármegyei mezőg. biz. elnöke írja az „*E. G.*“ 1899. 8. sz. 97. oldalán:

„Az Udvarhelymegyei mezőgazdasági bizottság minden irányban gátakat kíván felállítani a gümőkóros nyugoti faj marha beözönlése ellenében, és célja Udvarhelymegyében tisztán fenntartani és magasabb tökéletességre felemelni a magyar-erdélyi fajmarhát; meg lévén győződve a felől, hogy a jövőben a sok káros experimentációk után, mégis csak a tökéletesség felé fejlesztett tiszta magyar fajmarha fog újból általánosságban felszínre kerülni, a több okok közül már azon rendkívüli veszedelmes körülménynél fogva is, hogy *úgy látszik, a mily arányban terjed valamely vidéken a nyugoti marhafaj, abban az arányban terjed az emberek között is a gümőkór!* . . .

Alólírott fenntebbi állítást hazánk különböző vidékein hallottam gyakran hangoztatni értelmes, intelligens emberekől. Alólírott nagyobb tejjgazdaságban hallottam kifejezni azon nézetet, a hol kizárólag nyugoti faj marhából állott a tehénállomány, hogy *azon cselédek, kik a marhákat gondozzák, a tejet kezelik, 2—3 év múlva gümőkóros rendszerint elpusztulnak!* Minden bizonynyal ideje volna már ezen felvetett, a közegészség ügyét nagyon is érdeklő kérdést, részrehajlatlanul tisztába hozni.“

Ugyanő az „*E. G.*“ 1900. 8. sz. 67. o.: „Köztudomásulag be van bizonyulva azon elrettentő körülmény, hogy a tüdőgümőkóros szenvedő szarvasmarháról, ezen gyógyíthatatlan és ragályos nyavalya, a hus, tej élvezete, a beteg állat lehellelőnek belélegzése, sőt pusztán érintkezés által is átragad az emberre!

A nyugati marhafaj tudnivaló, nagy hajlandósággal bír a tüdőgümőkór iránt.

Szőlők rigolozását gözkekével

70-80 cm. mélyen, jutányos árban olvállalja s a jövő évi munkára is előjegyzéseket már most elfogad

1297

Timár János

Maros-Szent-Királyt.

A gözke jelenleg megtekinthető munkaközben Alsó-Gáld, Krakkó, Czelná, Sárd szőlőhegyekben.

A segesvári városszéken például 1898. évben 2096 drb. magyar fajmarhából 0.005%, ellenben a levágott 28 drb. nyugati fajmarhából 13 percent volt tüdőgümőkóros. Pedig Sagesvár vidékén még a jelenben a nyugati marhafaj nagy kisebbségben tenyésztetik. Nem szenved kétséget, hogy oly vidéken, hol a nyugati marhafajnak tenyésztése nagyobb arányokat ölt, a tüdőgümőkór csirái jóval kedvezőtlenebb arányban fertőzik meg a szarvasmarhaállományt! Bizony ma már felállítható azon tétel, hogy: a mily arányban terjed valamely vidéken a nyugati marhafaj, oly arányban terjed az emberek között a tüdővész! . . .

Tudom, hogy a fentebbi nagy megfontolást igénylő állításom által ismétlésekbe bocsátkoztam. Mivel két évvel ezelőtt az „Erd. Gazdá”-ban volt alkalmam ezen súlyos vádat, a nyugati marhafaj ellen hangoztatni. Miután a nyugati marhának, az emberiségre irányuló tüdővész terjesztését, tudtommal legalább, nem cáfolták meg, ezen súlyos körülményből azt kell következtetnem, hogy azon megdöbbentő állításom, hogy abban az arányban terjed a tüdővész az emberek között, mily arányban terjed valamely vidéken a nyugati marhafaj . . . valóság!

Betegh Lajos állatorvos „A gümőkór terjedésének okairól” címen az „E. G.” 1900. évi 17. sz. 186. old. a következő fejtegetéseket írja:

„Általában azt tapasztaljuk, hogy a gümőkór nagyobb városokban, sűrűbben lakott területeken nagyobb mérvben terjedt el, mint oly helyeken, hol a forgalom kisebb, a közlekedés mérsékeltebb; s az természetes is. Azt látjuk továbbá, hogy ott gyakoribb a gümőkór előfordulása, a hol több a tarka marha, ahol nagyobb tejgazdaságok vannak. E kettő aztán egymással is jár, hiszen a tarka marha több tejet ad, tehát tejgazdaságokban az fizeti ki magát s mást ritkán is találunk; továbbá nagyobb városok mellett kisebb tejgazdaságokban, a hová az olcsóbb s rendszeresen selejtes, gümőkóros, de még aránylag jó conditióban levő állatok kerülnek. S ezek a gümőkór legveszedelmesebb gócpontjai!

Breuer Albert budapesti közbérgőhídi állatorvosnak „A szarvasmarhák gümőkórja vágóhídi statisztika alapján” című pályadíjjal jutalmazott 1900. évi értekezéséből vesszük a következő adatokat: Budapest közbérgőhídján az 1899. év folyamán levágott magyar tehén: 5710 drb. ebből

gümőkóros volt: 242 = 4.23%, nyugati tehén: 14078 drb. ebből gümőkóros volt: 2418 = 17.17%.*)

Előbbiekénél a tögyre kiterjedő gümőkór találtatott: 5 esetben; az utóbbiaknál 25 esetben.

A földmivvelésügyi Ministerium által 1901. augusztus 1-től kezdve 1903. év végéig összesen kiosztott és a „Magyar Kölcsönös Állatbiztosító Társaság”-nál biztosított 11510 drb. bika, ezek közül 3586 magyar erdélyi fajta és 7924 drb. nyugati fajta, a kiosztás aránya tehát 31% magyar, 69% nyugati fajta bika. A fenti időközben elpusztult 460 drb. bika és pedig 130 magyar és 330 nyugati, itt az arány az, hogy magyar faj 28%, nyugati faj pedig 72%-át teszi a kárnak.

A káresetek közül volt 65 gümőkór által okozott elpusztulás és pedig a magyar fajnál 11 drb., nyugati fajnál pedig 54 drb. vagyis a magyar fajú bikáknál előfordult 130 káresetnek 8%-a, a nyugati fajtaéknál pedig a káresetek 16%-a okoztatott gümőkór által, tehát kétszer annyi a károsodás gümőkór folytán a nyugati bikáknál, mint a magyar bikáknál.

Ezek mind a mi álláspontunk erősségei, Kegyelmes Urunk!

*

1872. óta több ízben volt szerencsénk Nagyméltóságod elődeihez e tárgyban a maihoz hasonló indokolt memorandummal fordulni.

Ezen felterjesztéseink érdemlegesebb részeiből — engedje meg Nagyméltóságod, hogy az alábbiakban egy rövid, de tanulságos idézetgyűjteményt állítsunk össze.

Erdélyi Gazdasági Egyletünk már 1872. okt. 6-án, az „Erdélyi Gazdák II. Vándorgyűlése” megbízásából, Dicsőszentmártonból, Pótsa József ért. elnök és Gamauf Vilmos titkár aláírásával terjedelmes és jól indokolt memorandumot intézett, hazai anyagunk megóvása céljából.

A memorandum egy passzusa így szól:

„A Királyhágón tuli uradalmak, hízalók, ha jó igavonó és hízó marhát akarnak szerezni, Erdélybe jöttek, jönnek ma is, de már nem találnak se eleget, se a céljuknak megfelelőt.”

A felterjesztés befejezése ez:

„Alázatos kérelmünk foglalhatja: mentse meg a kormány a még meglevő

*) Erősíti álláspontunkat még az a körülmény is, hogy a nyugatiak fiatal korban, a hazaiak ellenben öregeken, mint mustrák kerülnek rendszerint a vágóhídra!

tenyész-anyagot; jöjjön segélyünkre, hogy egyedüli jövedelmi forrásunkat megtarthassuk.” („E. G.” 1872. 234. o.)

Az 1881. év november havában Br. Bánffy Ádám és Sigmond Dezső felhívást bocsátanak ki az állatkiállítás szakosztály megalakítása ügyében s főelvül hangoztatják:

„Az erdélyi szarvasmarhatenyésztés emelése, alaposan állíthatjuk, nemcsak kiválólag erdélyi, hanem országos érdek!”

1891. május 11-én az „E. G. E.” e tárgyban újabb felterjesztést tett, melynek főbb kívánalmái ezek voltak:

„1-ör: a nép kezén levő szürke anyag az erdélyi medenczében minde-
nütt és a havasokon is tisztán fen-
tartandó;

2-or: ezen anyag idegen vérrel
való elkorcsosítása minden módon meg-
akadályozandó;

3-or: a részint gondatlanságból,
részint látszólagos előnyök elérése cél-
jából eszközölt vérkeveréssel — fájdal-
om — évről-évre szaporodó jelleg nél-
külivé vált elkorcsosodott anyag ismét
eredeti jellegére visszavezetendő;

4-szer: a szürke anyag mindenütt
maga magából javítandó, még pedig a
hol a viszonyok megkívánják, ott az
eddiggi tenyésztési cél fenntartásával, a
mely vidékeken pedig a tejlés tehetsé-
gének kifejlesztése javasolható, az ere-
deti jellegnek ezen irányban való módos-
ításával.”

Az erre adott miniszteri válaszleirat lényegesebb kijelentése (Kelt 1891. aug. 22-én, 41057. min. sz. alatt) a következő volt:

„Örvendve vettem tudomást az Egyesületnek ezen irányu érdeklődéséről és erre alapítva reményelem, hogy teljes odaadással támogatandja azon törekvéseimet, melyek az egyesület által kifejezett óhajások nagy részének való-
sítását czélozzák.”

1894. november 5-én a tordai bika-telepnek tervezett felosztása alkalmából, szintén felterjesztést intézett egyletünk az akkori földm. miniszterhez. Akkor is ki-jelentettük,

„hogy szorosán ragaszkodunk magyar fajta szarvasmarhánknek tiszta vérben való föntartásához”

és kifejezést adtunk azon nézetünknek, hogy:

„Ha az a sok figyelem és az a temérdek pénz, a mi 1870. óta a nyugot

„AGRARIA” magyar gépforgalmi részvény-társaság

a szab. osztrák-magyar államvasut-társaság resiczai mezőgazdasági gépgyárának vezérügynöksége

Mezőgazdák különös figyelmébe!

Eltörhetetlen téglyacéleketej.

Páncélacél-kormánylemezek.

Magasított azél-ekefeje.

Porvédő kerekek.

Acél gerendely.

Rövidített levél cím: „Agraria” Budapest, V., Váci-ut 2. Sürgőny cím: „Agraria” Budapest.

Tiszta acélanyag
s a j á t
hámoralkból.

Csak kitámasztott nyeregkerettel bíró taligát szállítunk.

Kérjünk árjegyzéket mivel ez az összes talajmivelő-gépeket terjedelmesen ismerteti és egyáltalán a talaj alapos megmunkálására terjedelmes, szakszerű és minden gazdának értékes felvilágosításokat nyújt — és díjmentesen küldetük.

Ekegyártás terén legelső-rangú magyar gyártmány, felülmúlja még a legnevezetesebb idegen gyártmányokat is.

megszámlálhatlan marha fajtáira és az azokkal való sok czéltalan kísérletezésre elvesztegetett, azóta mind hazai fajta marhánk javítására és célirányos tenyésztésére fordított volna, ma képes volna az versenyezni a legtöbb ide behozott idegen marhával korán érés, tejelés és hizás tekintetében is és nem kellene küzdeni a tüdővésszel s annak kiirtására százezreket kiadni.

1897. január 12-én „Javaslatot“ dolgozott ki egyletünk az erd. magyar marha tisztavérben való tenyésztése és nemesítése tárgyában s abban kértük, hogy a monostori gazd. tanintézet pinzgau-i tenyészete hazaival cseréltesék ki s hogy a magyar-erdélyi fajta marha törzskönyvelése megfelelő támogatásban részesíttessék.

1897. októberben Jakab László ig. vál. tagunk ki is dolgozta egy erdélyrészi tenyésztési és törzskönyvezési szövetkezet tervezetét. („E. G.“ 10. sz. 511. o.)

1900. december hó 31-én kelt e kérdésben legutóbb benyújtott memorandumunk, mely bő és alapos indoklás után az alábbi 5 pontban (csekély eltéréssel az 1891. évi) körvonalozta kívánalmainkat:

„1. A nép kezén levő anyag az erdélyi medencében mindenütt és a havasokon is tisztán fentartandó;

2. ezen anyag elkorcsosodása minden módon megakadályozandó;

3. a részint gondatlanságból, részint látszólagos előnyök elérése céljából eszközölt vérkeveréssel — fájdalom — évről-évre szaporodó jellegnélkülivé vált, elkorcsosított anyag ismét eredeti jellegré visszavezetendő;

4. a szürke anyag mindenütt magából javítandó, még pedig a hol a viszonyok megkivánják, ott ez eddigi tenyésztési cél fentartásával, a mely vidéken pedig a tejelési tehetségnek, s mi most hozzátesszük, vagy a gyorsfejlődésnek kifejlesztése javasolható, az erdélyi jelleg ezen módosításával;

5. havasaink legnagyobb részének barna-tarka (riska) anyaga szintén magamagából javítandó, a tejelési tehetségének fejlesztésével.“

*

Ma sem kívánunk többet, Kegyelmes Urunk, annál, ami legutóbbi, 1900. évi emlékiratunknak előbb idézett 5 pontjában foglaltatik.

Ehez az öt ponthoz kiegészítésül, illetve bővebb magyarázatul csatoljuk még a következőket:

a) Kérjük Nagyméltóságodat, hogy az *eldégi tenyészkerületek lehető fenntartását pártolni és védelmezni kegyeskedjék.*

b) *A magyar-erdélyi fajta szarvasmarha tenyésztést és tenyésztőit mindama előnyökben és állami kedvezményekben részesíteni méltóztassék, amelyekben az eddig részesült és a részesedés legalább is a nyugati fajták által élvezett támogatás mértékével egyenlő legyen.*

c) *Nyugati fajta kedvezményes áru tenyész apaállat csupán több egy csoportban levő tenyésztő községnek adassék s ezen esetben is csak a törvényhatóság és az Erdélyi Gazd.*

Egylet, vagy az illetékes vármegyei egylet véleményének meghallgatása után. És végül:

d) Arra kérjük Nagyméltóságodat, hogy a létező állapotoknak megismerésére és információinknak, valamint javaslatainknak alaposágáról és indokoltságáról való teljes meggyőződés céljából — személyesen szerencsétlensége hazarészünket magas látogatásával, mely után esetleg egy — az összes illetékes faktorok és érdekképviselők meghívásával — rendezendő értekezleten véglegesen és mindnyájunk meglegedésére lehetne e nagy kérdést, mely jelenünket és jövőnket egyaránt kiválóan érinti, elintézni, megoldani.

Kolozsvárt, 1904. márczius hó 18-án.

Hazafias tisztelettel:

Cs. Szabó József,

e. g. e. elnök.

Tokaji László,

e. g. e. titkár.

* * *

A memorandumot folyó hó 16-án egy tizenhéttagu küldöttség adta át a miniszternek.

Báró Jósika Gábor, E. G. E. alelnök, a küldöttség vezetője, az átadás alkalmával a következő beszédet intézte Tallián miniszterhez:

Nagyméltóságú Földmívelésügyi Miniszter Úr, Kegyelmes Urunk! Az E. G. E. megbízásából bátorkodunk Nagyméltóságod előtt megjelenni, hogy az egylet által szerkesztett ezen memorandumot átnyújtuk és annak kegyes fogadását kérjük

Kegyelmes Urunk! Egyletünk, feladathoz híven, mindig arra törekedett, hogy ez ország gazdasági ügyei mindenkor vezetőjének ne csak buzgó és megbízható támasza legyen, hanem annak alkalom adtán jól megfontolt javaslatokkal és tapasztalatai és helyi ismeretei alapján megbízható tájékoztatással is szolgáljon. Engedje meg Nagyméltóságod, hogy ez alkalommal is ezen kötelességünkön folyólag, egy, az egész ország mezőgazdaságát eminenter érdeklő fontos közgazdasági kérdésben szolgálhassunk az ezen memorandumban foglalt, meggyőződésein épült, hű információval és legyen szabad egyben, az azzal kapcsolatos tiszteletteljes javaslataink figyelembe vételét is kérnünk.

Kegyelmes Urunk! Az alkotmányosság helyreállítása után kormányaink mezőgazdaságunk előmozdítására és adózó képességünk fejlesztésére ezen elsősorban földmivelő államban a mezőgazdaság tökéletesítését látták együtt fő feladatukul és ebben a kerethen főképp az állattenyésztést és a tejgazdaságok berendezését karolták fel. Ezeknek fellendítésére kezdődött meg a nyugati marha fajták behozatala. Ennek következménye volt, hogy sok szakember és mezőgazda tanulmány tárgyává tette ezen fajokat, tanulmányozták ezeknek jó tulajdonságait, de hátrányait is. Ezen tanulmányok folytán sokan és így egyletünk is gondolkodóba estek, hogy ezen importált fajok bő tejelőképessége, hizékonysága és korai fejlődőképessége folytán elért jövedelem többlet arányban áll-e petyhüdt szervezetű, betegségek iránti fogékonysá-

guk és azon milliókkal, melyek import célokra az ország vagyonából külföldre vándorolnak? Másrészt pedig tekintetbe véve, hogy ezen fajok jó tulajdonságai csak okoszerű tenyésztés — fejlesztés útján jöven létre, nem volna-e helyes, célszerű és gazdaságosabb, már meglevő kitűnő igavonó képességű, edzett és betegségek iránt nagyobb ellenálló képességű hazai marha fajtákat a fent említett jó tulajdonságokra, okoszerű nevelés és tenyésztés által kifejleszteni, a nála meglevő és a nyugati fajoknál hiányzó jó tulajdonságok lehető megtartásával? A gondolatot kísérletek követték és már több három évtizedinél, hogy erdélyrészi gazdaközönségünk számos tagja egyletünk által vezetve, támogatva és serkentve ez irányban működik és büszkén mondhatjuk ma már, hogy kísérleteinket minden irányban siker koronázta.

Az alkotmányos élet helyreállítása után országunk minden irányban rohamos fejlődésnek indult, mi természetesebb, mint hogy gazdáink is a többi irányzattal haladni kívánván és kénytelenítettven — inkább nyultak a szükségleteiknek megfelelő kész anyaghoz, a nyugati szarvasmarha fajai után, mint a fejlesztés lassú haladásához: és ma már kisgazdáink is a pillanatnyi haszonért elragadtatni hagyják magukat a divat által.

Aggodalommal nézzük mi, a lassubb, de biztos haladás emberei, hogy az adózó polgárok filléreiből hány millió vándorol ki import célokra a külföldre — hogy, dacára a betegségek terjedésének meggátolására elköltött millióknak, miként terjednek azok mind tovább és tovább és már-már edzett hazai marha fajaink egészségét is veszélyeztetik, miként fogy hazánkban még sok évekig, de annak egyes vidéken soha másnal nem pótolható igás ökor — és ez mind akkor, midőn azon országok szakemberei és gazdái, amelyekből importálunk, tanácstalanul állanak, hogy az annyi jó tulajdonsággal rendelkező szarvasmarha fajokat miként mentsék meg a végelgyengüléstől! — És akkor mi ezen fajokkal túlárassztjuk országunkat és veszni hagyjuk saját drága kincsünket: hazai szürke marhánkat, mely már is minden irányban a fejlődés legjobb útján van és még az a jövő is előtte állhat, hogy regenerátor gyanánt kell, hogy szerepeljen majd a nyugati fajtáknál!

Kegyelmes Urunk! Nem akarok most mindazokra kiterjeszkedni, hogy közel 30 éven át miként működött e téren egyletünk, miként működtek egyes gazdátásaink, mely érvek bizonyítanak álláspontuk mellett, ezek bőven kivannak fejtve jelen memorandumunkban, melyben ma sem kérünk egyebet, mint a miket már több ízben kértünk és részben el is értünk a Nagyméltóságod hivatalbeli elődjainél és melyekhez engedje meg még azon óhajunkat fűzni, miszerint kegyeskednék:

1. az eddi tenyészkerületek fenntartását pártolni és védelmezni;

2. a magyar-erdélyi fajta szarvasmarha tenyésztését és tenyésztőit mind ama előnyökben és állami támogatásban részesíteni, amelyben azok eddig is részesültek és a részesülés legalább is oly mérvű legyen, mint

amelyben a nyugati fajták tenyésztői részesülnek;

3. hazarészünkben nyugati fajta kedvezményes árú tenyészállat csupán több egy csoportban levő tenyésztő községnek adásék és ez esetben is csak az illetékes törvényhatóság és E. G. E., vagy az illetékes megyei gazdasági egyesület meghallgatásával.

Végül: nagy örömeinkre szolgálna, ha óhajaink jogosultsága és bizonyítékaink megállhatóságáról Nagyméltóságod magának hazarészünk meglátogatásával személyes meggyőződést szerezne.

És midőn ezen feliratunk szíves elfogadását és az abban foglaltaknak méltánylását újlag is kérjük, még azon óhajunknak kívánok kifejezést adni, hogy Nagyméltóságod országunk és mezőgazdaságunk fölvirágzására magas állását még soká megtarthassa.

A küldöttség elnökének beszédére válaszolva — a miniszter a következőket* mondotta:

Nagyon örvendek, hogy az E. G. E. küldöttségét fogadhatom s köszönettel veszem az egyesület információját úgy általában, mint különösen e kérdésben. Mindenekelőtt el kell oszlatnom azt az Erdélyben újabban elterjedt téves feltevést, mintha én az erdélyi-magyar fajta szarvasmarha tenyésztésének ellensége volnék. Magam és az egész kormány is elismerjük e fajta előnyeit és nagyfontosságát a mezőgazdaságban. E tekintetben köztünk és az önök tisztelt egyesülete között nézeteltérés teljességgel nincs és legyenek meggyőződve afelől, hogy ezen fajta fejlesztése érdekében minden lehetőt megteszünk.

A kormány kötelességének ismeri, hogy az eddigi keretekben e fajtát nemcsak megtartsa, de megfelelően fejlessze is és evégből a jövőben esetleg szükségessé váló fokozottabb támogatástól, illetve segélyezéstől sem fog elzárkózni.

A küldöttség elnöke által felsorolt pontozatokban foglalt kívánalmakra nézve a következőket válaszolhatom:

A tenyészkerületekre vonatkozólag a fennálló törvények intézkednek s azokat megcsorbitani egyáltalán nem szándékozunk.

Magam is azt tartom helyesnek, ha csak nagyobb, kompakt csoportok, több község együtt vezethet be eltérő fajtájú tenyésztést és az idegen fajtájú apaállatok adományozásánál készséggel meg fogom hallgatni a javasolt faktorok véleményét.

És végül, fogadja a tisztelt egyesület őszinte köszönetemet a meghívásért. Örömmel fogom keresni az alkalmat, hogy viszonyaikkal személyesen megismerkedjem s hiszem, hogy a folyó év nyarán erre módot is fogok találni.

Ez a válasz a küldöttség minden egyes tagjára a legjobb benyomást tette s úgy hisszük, hogy maga a tenyésztő gazdaközönség is a legteljesebb megnyugvással fogja azt tudomásul venni.

* A helyszínen eszközölt kivonatos feljegyzésünk alapján. Szerk.

A küldöttségben — a vezető elnökön kívül — még részt vettek: Br. Bánffy Ernő e. g. e. alelnök, Lészay Ferenc, gr. Bethlen Sándor, Bedő Albert, Sperker Ferenc, Somogyi Albert, Orosz Lajos, Ugron Zoltán, Weisz Berthold, Haller János gr., br. Bornemissza Elemér, gr. Kornis Viktor, báró Rothenthal Henrik, Gyárfás Endre, Felszeghy Ferenc és Tokaji László e. g. e. titkár.

Az előbbi kiállítások és a XIV-ik erdélyrészi tenyészállatkiállítás tanulságai.

XXVI.

A tanulságos és gazdag szegedi kiállítás sikereihez tehát hozzá fűződik a szakosztály tevékenysége is, de e mellett az E. G. hasábjain szintén élénk eszmecsere folyt e hazarész állattenyésztési ügyei körül, különösen pedig a nyugati fajták importja által szorongatott hazai szarvasmarha tenyésztése érdekében folyt a harc. Miután pedig ez a kérdés ma is napirenden van, sőt talán már az élet- és halálharc küszöbére jutott ez az ügy, bizonyára nem lesz hátrányára ennek a kérdésnek, ha a többiek közül egyik akkori cikkemet itt közre adom. Szakcikk ez, melynek tanulságai ma még nem feleslegesek és hovatovább érdekesebbek lesznek, miután hazai állattenyésztésünk fejlődésének egyik érdekes időszakát és küzdelmes napjait tárják elénk. Nézeteket csoportosítanak nézetek ellen és így némileg tisztázzák a helyzetet.

Ime a cikk:

„Utóbbi időben sok szó volt arról, hogy a m.-erdélyi szarvasmarha mint húsállat mennyivel áll mögötte a nyugati fajtáknak.

A mi szürke marháinkról ugyanis az az általános vélelem, hogy kevés igényű, edzett, páratlan igavonó állat, de *lassan fejlődik*; tehát húsról rosszul termel és jó, de kevés tejet ad. E szerint előnyeit jó igavonó képessége, edzettsége és ebből folyólag bizonyos betegségekkel szemben nagyobb ellenálló képessége, az elhelyezés és a takarmányozás iránt csekély igénye képezik.

Ami azt illeti, előnynek ennyi is elég volna tán egy fajtától, mert ezek mind olyan tulajdonságok, a melyek adott viszonyok között igen értékesek.

A mezőgazdasági üzlet mai fejlettsége mellett azonban ezek a tulajdonságok már csak a külterjesebb legelőgazdaságot folytatók előtt bírnak értékkel; a nagyobb gazdaságok túlnyomó részében nem.

Az okszerűen kezelt gazdaságok főcélja most az, hogy a befektetett tőke jól kamatozzon, — a mi a föld értékének rohamos és tetemes emelkedése mellett az évi hozam jó hányadát foglalja le, — a forgótőke pedig gyorsan forogjon. Így aztán az állattenyésztés is kezd a gyáripar útjára térni, melynél az irány a nagy tömegben való olcsó termelés olyan anyagok vagy cikkek, melyek azonnal piacképesek.

Arra várni ma, hogy a borjuból öt év múltán legyen értékes árucikk, igen nehéz és némelyek szerint elmaradottságra mutat. A rátóti simmenthali borjak egy éves korukban $4\frac{1}{2}$ –5 mmázsások; a m.-erdélyi ökör pedig csak 5 éves korában és akkor is jó tartás mellett éri el a 6–8 mmázsát. A befektetett tőke tehát csak 5 év alatt fordul egyet, a rizikó öt évig nyomja a gazda vállát, a gondozás, tartás és elhelyezés költségei 5 év alatt takaros összegre mennek fel és így a várt haszon helyett esetleg kárral járhat a magyar-erdélyi marha felnevelése.

Igy és ehhez hasonlóan beszélnek azok a gazdák, a kiknek gazdasági fizetvételük a fentiek szerint van berendezve és nagy előszeretettel, pontosan kimutatható haszonnal kultiválják a nyugati fajták tenyésztését.

Ezek a fajták bő tejelők, vagy legalább

nagy átlagban bővebben tejelők, mint a m.-erdélyi fajta; megfelelő tartás mellett gyorsan fejlődnek és húsértékük rövid idő alatt tekintélyes összeget képvisel.

Az nem okoz ma még senkinek sem aggodalmat, hogy egy-egy ilyen magas fokra fejlesztett tenyészet olyan, mint a kártyavár. Egy légáramlat néhány bacillussal halomra döntheti.

Vannak ugyan már ezen a téren is tapasztalataink (Mezőhegyes, Bábolna, Kassa és a ragályos tüdőlobbal fertőzött 7 vármegye stb.), mindamelllett erről most nem szólok. Maradjon ez a része az ügynek akkorra, mikor a küzdelem a magyar-erdélyi és a nyugati fajták között életre és halálra megy. Mert ha így haladunk, ez az idő is elkövetkezik, hamarabb, mint ahogy gondoljuk.* Most még az 1894-ik évi XII. t.-c. annyiban nyújt némi védelmet a m.-erdélyi fajtának, hogy a részére kijelölt tenyészkerületekben hatósági támogatásban részesül; azt a kaput azonban, melyen bármely fajta besétálhat ezekbe a kerületekbe, a 24–31-ik §§-ok elég tágra nyitották. A kijelölt tenyészkerületekben ugyanis a törvényhatóság elhatározása és a miniszterium jóváhagyása után a tenyészfajták a változott viszonyoknak megfelelőleg változtathatók.

A törvénynek ez az intézkedése jó és igazságos, mert a szabad verseny útját érintetlenül hagyja és a változó, fejlődő viszonyok követelményei elé nem gördit akadályokat. E szerint ha valahol úgy alakulnak a viszonyok, hogy a m.-erdélyi szarvasmarha helyét más kulturfajtának kell elfoglalnia, ez minden akadály nélkül megtörténhetik. És ez rendén is van, győzzön a jobb; legyen szabad verseny. Nincsen azonban rendén az ügynek az a része, mely gazdáink kezében van és a viszonyok alakulásához mérten a fajta-tulajdonságok kifejlesztésére szolgáló munkásságukban, törekvéseikben rejlik.

A viszonyok ugyanis nagyobb általánosságban a kor szelleme és iránya szerint alakulnak; így kell alakulniok, mert ahol ez nem történik meg, ott a gazdák válságos helyzetbe jutnak. Az irányt tehát, mely hozzánk is beáramlott, követnünk kell bizonyos határig, nevezetesen addig, amíg túlzásaival nem találkoznak.

Én azt hiszem, hogy a szarvasmarhatenyésztés terén a túlzások már bekopogtattak és az uralkodó áramlat, a tarka fajták dicsőítése, előnyeik módfelett való magasztalása stb. olyan területeken is kezd hódítani, a hol annak az ideje még nem érkezett el, sőt nem is volna szabad elérkeznie.

Az a törekvés, hogy szarvasmarha állományunk több oldalú hasznosításra is alkalmassá tételék, a fejlődő viszonyokhoz való alkalmazkodást jelenti. Ez azonban nem tévesztendő össze azzal a törekvéssel, mely a tarka fajták egyszerű beplántálása által akarja áthidalni azt az űrt, mely nálunk az óhajfások és a tényleges valóság között van.

Az első törekvésben az ősi fajta és annak ezer éven keresztül kipróbált nagy előnyeivel való ragaszkodás és azon józan számítás jut kifejezésre, hogy ez a fajta is alakítható és megfelelő tenyészjelzéssel olyanná formálható, a milyennek a változott követelmények szerint egy kulturfajtának lennie kell. Ez az út tehát a m.-erdélyi szarvasmarha elhanyagolt tenyésztési ügyének felkarolásához és így az ősi fajta megtartásához vezet, míg s másik ezen fajta kiszorítását, megsemmisítését vonná maga után.

Az első út hosszú, nehéz és rögös; a második rövid és sima, csak egyszerű pénzkérdés.

Nem csodáljuk tehát, hogy az elsőre csak kevesen lépnek, a másodikra pedig sokan kíváncznak.

Annak megítélésénél, hogy — a jövődől alakulásokat tekintve — melyik a helyesebb út, mindenekelőtt a fajták tulajdonságai kö-

* Már ime itt is van.

zött levő eltéréseket kell figyelembe vennünk. Kétségtelen, hogy mind-egyik fajtának meg vannak a kiváló előnyei. Általánosságokban szólva, a nyugati fajták fejlődő képessége jobb, az egyes egyedek testsúlya nagyobb és a tehének tejhozama több, mint a m.-erdélyi szürke marháéi. Ez vita tárgya nem lehet, de ha tovább megyünk az összehasonlítás terén, azt is el kell ismernünk, hogy a nyugati fajták igénye jóval nagyobb; több takarmány, jobb elhelyezés, gondosabb ápolás kell nekik és még távolról sincsen bebizonyítva, hogy az egy jászolból etetett, egyforma takarmányon tartott, egy legelőn járatott tarka és szürke marha tényleg egyenlő mennyiségű takarmányt fogyaszt-e? A jobb fejlődést, az előnyösebb súlygyarapodást mint látom, mindenki észleli és hangosan hirdeti, de arról nem közölnek hiteles adatokat, hogy az elfogyasztott takarmány mennyisége között milyen különbségek vannak. Az egy jászol és egy legelő ebben a tekintetben nem lehet irányadó; itt csak a pontosan lemért takarmány mennyisége szolgálhat biztos alapul az előnyös tulajdonság megítélésére.

Ha tehát lesz aki ezen kérdés tisztázása végett kísérletekre szánja magát, első és elengedhetlen kelléknek azt tekintse, hogy a tarka borjú külön jászlon és ugyanolyan minőségű, ugyanannyi mennyiségű takarmányt kapjon, mint a magyar-erdélyi. Nem akarom ennek a kérdésnek az elméleti részét bolygatni, csak annyit említek, hogy az állati test súlyának gyarapodása rendszerint az elfogyasztott tápanyagok minő- és mennyiségével van arányban és ha valamelyik fajta, vagy a fajtának egyes egyedei nagyobb testsúlyt érnek el a többinél, azoknak okvetlenül több takarmányt is kell elfogyasztaniok. A tejhozam mennyiségére ez a tétel már kevésbé alkalmazható. Itt tehát végeredményképpen annak kell kijönni, hogy a nagyobb testsúly elérésénél csak a rövidebb időben lesz a haszon, nem pedig az előállítási árban, mint azt némelyek állítják.

A rövidebb idő alatt előállítható nagyobb testi tömeg és a jobb tejelés mellett azonban ott találjuk mindjárt azt a tapasztalati tény, hogy a nyugati fajták munkaképessége, szivóssága messze mögötte áll a magyar-erdélyi marháénak és ezt pótolni nem képes. Ellenben az még a valósítható ojtások között van, hogy a magyar-erdélyi szarvasmarha fejlődő és tejelő képessége megfelelő tenyésztési eljárások útján fokozható. Azt nem állíthatja senki, hogy ez a cél elérhetlen, sőt már példákkal is szolgálhatunk arra nézve, hogy igenis elérhető.

Ha tehát a magyar-erdélyi fajta és a nyugati fajták tulajdonságai között szigorúan vonjuk meg a határt, úgy áll előttünk a kérdés, hogy az elsőnek olyan előnyös tulajdonságai is vannak, melyet a második nem pótolhat, míg a második előnyös tulajdonságait az első esetleg teljes mértékben pótolhatja.

Ilyen kilátások mellett nem volna-e hát mulasztás, ha mi pusztán kényelmi szempontból kiszorítani, megsemmisíteni engednők azt a fajtát, mely ezer éve áll szolgálatunkra s melynek hibái a mi mulasztásainkból erednek.

Bizonyára nagy mulasztás lenne és elismeréssel kell adoznunk azoknak, kik ezen a téren az úttörők szerepére vállalkoztak és a fejlődő viszonyokat mérlegelve, már évekkor előtt hozzáfogtak a magyar-erdélyi szürke marha céltudatos tenyésztéséhez.

Örvendünk, mikor ezen tényezetek haladásáról, fejlődéséről és gyarapodásáról veszünk hírt és nagy megnyugvással fogadjuk bizonyára sok magyar gazda, hogy ezek a tényezetek nemcsak haladnak és fejlődnek, hanem itt ott már a versenyt is felveszik a nyugati fajtákkal.

Ilyen irányú közleményt látunk a M. G. L.-jának idei 4 ik számában, melyben gr. Toleky Árvéd hiteles adatokkal bizonyítja be, hogy Merza Mártonnak lapunk idei 5 ik szá-

mában ismertetett azon cikke, mely a tarka és magyar-erdélyi szürke fajta növeléséről szól s melyben a magyar-erdélyi tinók növelésének számláját 6 frt 80 kr. veszteséggel, a tarka tinóké pedig 14 frt 80 krajcár nyereséggel zárta le: nem tekinthető normális eredménynek. mivel saját tapasztalatai szerint az erdélyi részekben vásárolt szürke tinók növelése is, mindenkor tisztességes haszonnal volt lezárható, a saját gulyájából származó borjúk pedig, fejlődés és testsúly tekintetében semmivel sem állnak hátrább a pinzgau, borzderes vagy simmenthaliaknak nálunk növelt utódainál.

Óhajtjuk, hogy minél több ilyen tényészetünk legyen, mert csak így menthetjük meg a magyar-erdélyi marhát, mely a magyar gazdának még kiváló szolgálatokat tehet és sok csalódástól, sok veszteségtől mentheti meg már a közel jövőben is.

*

Ezekben némileg kifejezésre jut az az irány, mely az évfolyamán nálunk a közhangulatot vezette és a szakosztály tevékenységét irányította, ami mellett természetesen úgy maga az anyaezlet, mint a szakosztály serényen munkálkodott, részletkérdéseket tárgyalt és azok felett döntött, hogy általa az ügyet célja felé segítse. Így és ilyen irányú munkálkodás mellett fejlődött be az 1899. év.

(Folytatjuk.)

Kereskedelmi- és gyógynövények kísérleti eredményei.

III.

13. Dalmát rovarpor. (Oxytrum cinerarie Solium)

Az úgynevezett Dalmátrovarpor Zacherlin hazai termelése nem volna utolsó jövedelme a termő anyaföldnek, mert a termelési kísérlet eddigi része jó eredményről tanuskodik. A mag, melynek birtokába birtokkezelőség Mauthner magkereskedő útján jutott, melegágyba elvetve igen jól és könnyen kelt s itt megerősödvé, mint palánta lett állandó helyére kiültetve, hol kezdetben gyengén eredt meg, de később felkapva, 30 cm. magas szárat is hajtott. melynek tetején székfűhöz hasonló, csak ennél valamivel nagyobb virág fejlődött.

Talaj iránt nagyobb igényt — úgy látszik — nem emel. Az, hogy már az ültetés esztendejében virágzott is, fejlődésre kedvező állapotot jelent, mely remélhetőleg emelkedett volna, ha szaporítása nem palánta útján, de eredeti helyére s birtokkezelőség által később megismert módon történt volna. Mindazonáltal őszire úgy is terjedelmes tövekre fejlődtek s így lettek a nagy hideg elől később trágaképpen ott maradó trágyával betakarva.

Valódi termés, illetve virágok szedése csak a második évben kezdődik. Tekintettel, hogy e növény itt láthatólag jól érzi magát s ha a terméseredmények a vele járó nimbuszt csak némileg is beigazolják: termelése annál is inkább fenntartandó, mivel egy ültetés állítólag 10—15 évig is szedhető s rovarkárosításnak nincs kitéve. Ha az igen nagy hideg hatása téli takaró nyújtása által eléggé kompenzálható lesz, úgy korán sincs ok a kételkedésre, hogy e növénytermés nagyban való felkarolása által a primitív eszközökkel készíthető s tetszetősen cinkezett üvegcsékben forgalomba hozott drága Zacherlinpor határainkon kívül maradna.

14. Calinus gyökér. (Acorus Calinus.)

Termelése — tekintettel a kastélykert ehez szükséges mocsaras, tavas területére, csak előnyösnek tűnő fel, ültetéshez a szükséges dugványokat a kolozsvári magvizsgáló állomás főnökétől nyertük, amit évfolytán határainkon talált nagyobb mennyiségű gyökök által kiegészítvén, egy párt év után már évi állandó jövedelemhez juttat. Nem lévén kényes természetű, a megéléshez adott kedvező feltételek mellett az eredmény iránt kétség nem támadhat. A község hatának egy

pontján vadon is tekintélyes mennyiségben található.

15. Maszlagos nadragulya. (Atropa Belladona.)

Termelése — mivel a melegágyba elvetett mag nem csirázott — nem volt végrehajtható.

16. Facelia.

E legújabb nagyon dicsért, méhészeink által felkapott növényvel — bár korlátolt mértékben — szintén kísérletezett birtokkezelőség.

E növény, mely mézelő növényeink legjelesebbike, 1 éves. Gyors fejlődésű, bőven virágzó, virágja hosszú ideig tart s bámulatosa különösen, hogy a méhek a késő őszi mezőkön milyen kedvvel dongják körül e ritkaságot. Magva, melyet birtokkezelő nagyenyedi méhészeti szaktanár útján nyert — június közepén lett elvetve, s a kísérleti terület homokos talaján gyorsan gyökerezvén, szépen és gyorsan fejlődött s a fagyokig állandóan virágozván: nagyon ajánlhatónak látszik arra, hogy turmusokba vetve, különösen a virágsegeny évszakokban, a méheknek valóban bőségesül szolgáljon.

Éppen e jelentés közvetlen bezárta előtt érkezett birtokkezelőséghez Neruda Nándor gyógyfűkereskedőtől az értesítés, hogy a neki eladott Orvosi mályva (Athea Officinalis), Festő mályva (Athea rosea), Majoránna (Organum majoranna) és Fehér mustár (Sinapis alba) magot átvette s tekintettel azok kifogástalan minőségére: hajlandó a még birtokkezelőség rendelkezése alatti Borsosmentát (Mentha piperita) 60 koronán, Fodormenthát (Mentha crispa) 50 koronán és Orvosi zsályát (Salvia officinalis) 40 koronán Budapest állomáson átvenni.

Tekintettel az ajánlat megfelelő voltára, felügyelőség előleges jóváhagyását birva — birtokkezelőség ez ajánlat folytán a vásárt megkötötte.

Ebből kifolyólag a fenti növényekre vonatkozó értékesítési adatok módosulván: legyen szabad e jelentés kiegészítése képpen az alábbi táblázatos kimutatást csatolni, melyben a beállítás esztendejében már termő növények kísérleti területének nagysága, az azon termelt hozam, az egy kat. holdan termelt hozam, a 100 kgr.-kénti ár, egy kat. holdra átszámított hozam értéke (így egy kat hold bruttó jövedelme) van egyes fajták szerint szemléltetőleg összeállítva. E szerint:

Sorszám	Növény megnevezése	Kísérleti terület		Termelt		Egyes ár p. 100 kilogrammonként	Kat. holdanként bruttó bevétel
		öl	q	1 kat. holdon	q. kg.		
1	Fehér mustár (Sinapis alba)	340	57	2	68	24	64 32
2	Majoránna (Organum majoranna)	50	46	1	47.2	100	147 20
3	Fehér mályva levél (Athea officinalis)	50	24.5	7	84	20	156 80
4	Orvosi zsály (Salvia officinalis)	50	23.5	7	52	40	300 80
5	Borsos mentha (Mentha piperita)	30	34.5	11	04	60	662 40
6	Festő mályva (Athea rosea)	85	38.2	7	18.9	100	718 90
7	Fodor mentha (Mentha crispa)	50	35.5	17	76	50	888
Összesen:						2938	42
Átlag 1 kat. holdon:						419	77

E feltüntetett számok — tekintettel az első év beállítására, a növények különös igényeinek ismerete nélkül való kezdetleges miveltésre — sokat jelentenek.

Igy a kísérletek további fenntartása mellett a feldolgozás, értékesítési viszonyok tanulmányozása feltétlenül kívánatos, mert csak o kettőnek párhuzamos összehatása adhat telepes termesztésünk ez ágának megfelelő lendületet.

HAZAI LAPSZEMLE.

Vélemények a magyar szarvasmarháról.

Azt hiszem, soha nem volt oly aktualitása annak, hogy az erdélyi-magyar szarvasmarha képességeivel foglalkozzunk, mint éppen most, mikor az E. G. E. küldöttsége ennek érdekében jelent meg a földmivvelésügyi miniszternél s a földmivvelésügyi miniszter kedvező választ adott. Ez az aktualitás mentsen azért, hogy újból és x-edszer foglalkozunk azon támadásokkal, vagy bírálatokkal, melyekkel az erdélyi-magyar marhát most két gazdasági lapban is illették.

Az első szigorú bírálattal szemben, azzal szemben, mely az „*Állattenyésztési és Tejgazdasági Lapok*”-ban *Ordódy Lajos* részéről jelent meg, nagyon könnyű dolgunk van, mert csak reprodukálnunk kell azon választ, melyet *arrá Orosz Lajos* derék tenyésztőnk ugyanazon lapban adott. *Ordódy* ugyanis a nevezett lap 14. számában a *Sperker*-féle tenyésztéről a következőket írta: „Mi az a *Sperker*-féle tenyésztés? Intenzív, a nyugati marhánál alkalmazni szokott tartással, kis területen fehérmarha nevelés, a mozgási oldal kiképzése nélkül. Már akkor csak inkább tarkamarhát nevelnek így, mert azzal többre megyek. A mozgási oldal kiképzése nélkül fehérmarha-tenyésztést elképzelni nem tudok, — hiszen a mi a fehérmarhában mindent felülmúló beccsel bír, az az acélizomzat, a vasidegzet, tehát a kiadó mozgás és a tartós erő kifejtésképesség.”

Orosz Lajos nagyon helyesen mutat rá arra, hogy a *Sperker*-féle tenyésztés egyedeinek edzettsége, erő kifejtésképessége, izomzata, a „mozgási oldal” a szent-demeteri tartási és takarmányozási mód mellett mitsem szenved, hogy a teheneknél is, a bikáknál is a mozgási oldal kellően kiképezettik, amint azt a minden kiállítás alkalmából díjazott állatok izomzatának gazdagsága gyönyörűen igazolja. Ami az „intenzív” tartásnak kifogását illeti, arra is megfelel *Orosz*, rámutatva, hogy télen ugyan az üszők és bikák is istállóban vannak, de mihelyt legelőre lehet bocsájtani az állatokat, kihajtatnak és éjjel-nappal, szélben-esőben künn vannak, télen is nappal a kifutóban edződnek. Zabot kapnak ugyan a szent-demeteri állatok, de mint *Orosz* is mondja „fülllesztett takarmányt, gyári hulladékot és egyéb, divatos, a szervezetre lazítólag ható tápszereket még senki se látott Szentdemeteren.” A magunk részéről is a legindokolatlanabbnak tartjuk az intenzív tartásra vonatkozó kifogást, mert éppen az eddigi külterjes, rossz tartásnak belterjesebbé, jobbá, a szent-demeterihez hasonlóvá válása szükséges és képes is arra, hogy az erdélyi-magyar szarvasmarhából valóban kulturfajta legyen, amelyet érdemes tartani. Ha azt, amit *Sperker* tett, állattenyésztőink mindnyájan megtették volna, akkor ma az erdélyi-magyar marha ellen alig lehetne vádat emelni.

A második bírálat a „*Köztelek*” legutóbbi számában *Kovácsy Bélától* jelent meg s ez az erdélyi-magyar szarvasmarha tejelőképességével foglalkozik azon adatok kapcsán, melyek a *Lészai*-féle tehenészetéről rendelkezésre állnak. Ezekből az adatokból *Kovácsy* szerint is az tűnik ki, hogy „a magyar tehen tejelőképessége odatejleszhető, ahol a pirostarkák tejelőképessége áll.” Szögezzük le ezt az állítást, melyen ugyan később maga *Kovácsy* akar körösztülgázolni, hivatkozván a „rendkívül lassú fejlődésre” és saját magát megecáfolván azon kijelentésével, hogy „csupán hiú ábránd az, hogy a magyar-erdélyi szarvasmarhából valaha is jó tejelő fajta legyen.” Az előbbi nyilatkozat után ez az utóbbi olybá tűnhetik föl, mint egy már sirjába szállt balvélemény visszhangja.

Egészen csudálatosnak tartjuk azt, hogy olyan szakember, mint amilyen *Kovácsy*, olyan ellenmondásokba keveredhessék és a tenyésztés fejlődésének szabályait annyira figyelmen kívül hagyhassa. *Lészai* 7 év alatt az évi

tejmennyiség átlagát 1461·8 literről 1902-ig 1982·9 literre növelte. *Kovácsy* ezt a 7 év alatt elért 521 liter átlagszaporulatot tartatja ugyan „rendkívüli lassú fejlődésnek,” de mert erre az 1982·9 liter fejési átlagra azt mondja, hogy ez „mégis csak ott van, ahol a tarkamarhát tenyésztő a legelső évben”, azért a magyar mezőgazdasági statisztikának (V. kötet 76*) azon adatait közlöm, mely szerint a tehenek által adott tejátlag volt Magyarországon

a pirostarkánál	{	kisbirtokon	1135 liter
		nagybirtokon	1726 „
a borzderesnél	{	kisbirtokon	1104 „
		nagybirtokon	2181 „
az egyéb szinesnél	{	kisbirtokon	1297 „
		nagybirtokon	1630 „

Ezek a számok kommentár nélkül is képesek megdönteni *Kovácsy*nak imponzans hangzó mondását a tarkamarhának a „legelső évben” való tejátlagáról.

Igaza van *Kovácsy*nak abban, hogy olyan fényes eredményeket, mint *Lészai*, igen kevés magyar tehenészet ért el. De mi kell hozzá, hogy elérhessen? Az kell, amit *Lészai* tett, hogy jó tejelőkből állítsa össze tehenészetét, az kell, amit *Lészai* tett, hogy szakértő kiválasztással emelje folytonosan a tejelő-kvalitást, az kell, amit *Lészai* tett, hogy a más tehenészetekben szokásos takarmányozási módot vezessék be. És vajjon, ha elérte azt a fejési átlagot, ami ha nem is éri el, de mindenesetre egészen megközelíti a nyugati tehenészetek fejési átlagát, vajjon akkor nem érheti el szakértelemmel és tudással még azt is, amit *Lészai* elért: hogy elsőrendű igásérot és ugyan csak kelendő tenyészállatot is produkál? Nemcsak *Lészai* haladhat ezentul gyorsabb tempóban a tejelő-képesség javításánál, de gyorsabban haladhat minden tenyésztő, aki ma magyar tehenészetet akar beállítani, mert a *Lészai*-féle és többi tejelő jellegű tenyésztésből származott tejelő jellegű tenyészállatok magukkal más tenyészetekbe is elviszik értékes tulajdonságaikat.

Hát abban igaza van *Kovácsy*nak, hogy a magyar szarvasmarhát talán sohasem fogjuk ott látni a kitűnő tejelő fajták közt. De *Kovácsy* előtt talán az is fog nyomni a latban valamit, hogy másrészt a magyar marhát ott fogjuk látni kitűnő igásállatként, gyorsan fejlődő hústermelőként — amint a ő maga is mondja — és jó közepes tejelőként. Mert hogy a magyar marha tejelő-képességének 2000 literig való fokozása még nem jár együtt az acélizomlár szerkezet elmírigyesevével és elgyöngülésével, azt *Lészai Ferenc* tenyészete mutatja. És hogy a gyors fejlődést elő lehet mozdítani a „mozgási oldal” rovása nélkül, az edzettség és egészség csorbitása nélkül, azt meg a *Sperker Ferenc* tenyésztése mutatja. A magyar-erdélyi szarvasmarha kvalitásai és kilátásai tehát még tejelési szempontból sem olyan szánalmasak, mint ahogy azt *Kovácsy* még a *Lészai*-féle igen kedvező adatok kapcsán is megpróbálta kimutatni.

É. E.

KORMÁNYINTEZKEDÉSEK.

— **Cserebogarak irtása.** A földmivvelésügyi miniszter tekintettel arra a nagymérvű kárra, melyet részint a cserebogár-pajor, részint maga a cserebogár okozni szokott — a cserebogaraknak, különösen a rajzási években való rendszeres irtása iránt a törvényhatóságokhoz újból körrendeletet hocsátott ki, melyben ezeket a mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. t.-c. idevonatkozó rendelkezéseinek pontos végrehajtására utasítja. A cserebogár, melynek lárváját a magyar nép pajor, csimasz vagy pata néven ismeri, országos csapás számba megy s mint ahogy kifejlődéséhez hazánban, a hegyes Felvidéket kivéve, három év szükséges, azért a cserebogár nálunk csak minden harmadik évben szokott nagy tömegben megjelenni. A legközelebbi cserebogaras év 1905-ben, egyes vidékeken pedig

már a folyó évben lesz, tehát a védekezésnek is csak úgy várható a sikere, ha a védekezést nemcsak a rajzási évben, de már azt megelőzőleg is kellő eréllyel folytatjuk. Az irtás legegyszerűbb módja a cserebogarak összeszedése és elpusztítása. A szedést a bogarak első megjelenésekor kell megkezdeni, hogy a peték lerakása előtt elpusztíthatók legyenek. A cserebogarak reggelenként, borus időben pedig nappal is, összegémberevedve vagy halált színelve ülnek a fákra s akkor könnyen lerázhatók. Szedésnél nagy gondot kell fordítani a magánosan vagy az ültetvények szélén álló fákra, melyeket a cserebogár különös előszeretettel keres föl. A szedőmunkásokat lehet a bogarak mennyiségéhez (1 kg. körülbelül 1060 darab cserebogár) képest fizetni és így a szedők jobban igyekeznek, de a fakímélés szmpontjából célszerűbb kellő felügyelet mellett napszámosokat alkalmazni és akkor a mesterséggel járó időt is megtakarítjuk. Az összegyűjtött bogarakat kemény talajon agyon lehet tiporni és összegyömszölni, a kádba szedett bogarak pedig leforrázhatók és gödörbe öntve betemetethetők. A nagy mennyiségben összegyűjtött cserebogarak mesterséges trágyakészítésre használhatók olyképpen, hogy a bogarak rothadó tetemhulladékához annyi föld, oltatlan mész és turfahulladék keverendő, hogy azt az átható kellemetlen szagtól megfosszák. Fontos védekezési mód az is, ha a cserebogarak lárváját, tehát a földben élő pajorokat irtjuk. Erre legalkalmasabb idő a földforgatás, kapálás és szántás. Ilyenkor a felszínre jutó pajorokat agyon kell ütni, esetleg az eke után járó olcsó napszámosal felszedetni. Ahol kevés a pajor, ott 10—12 darabjért 2, 4, 6 fillért, ahol több, ott 100—200-ért 10—12 fillért, sőt többet is fizethetünk, a pajorok szintén értékesíthetők. Kisebb mennyiséget a baromfival etethetünk meg, nagyobb pedig trágyakészítésre használhatunk.

VEGYES KÖZLEMENYEK.

— **A szarvasmarha-köztenyésztés támogatása.** 1899-ben a földmivvelésügyi kormány 1828 bikát, 1148 sertéskant osztott ki, a vételárból 29%-ot a földmivvelésügyi kormány fedezett. 1900-ban 2886 bika és 1554 kiosztott kan árából már csak 23·7%-ot viselt; 1901-ben 3428 bika és 1497 kan értékéből a kedvezmény 21%, a következő évben 17% volt. Ez évben, amint előrelátható, a köztenyésztés céljára rendelkezésre álló hitel az utolsó fillérig föl fog használtatni, amennyiben a községek versengve kérnek apaállatokat és az állami kedvezmény átlagban legfőljebb csak 12·5%. Vagyis a helyzet az, hogy míg 1899-ben az állam háromezer tenyészjószágot osztott ki és ebből 266.556 korona hozzájárulást vállalt, a múlt évben, mikor kétszerannyi tenyészjószágot osztottak ki, az állami kedvezmény alig számbavehető nagyobb kiadást igényel. Ez a körülmény azt bizonyítja, hogy ma nem az állami kedvezmény hívja elsősorban a községeket, hogy apaállataikat az állami szaktanácsadó közbenjöttével szerezzék be, hanem a bizalom. Ma az állami kedvezmény csak másodrendű indító ok, a községek felköltött érdeklődését az elért tenyésztési sikerek tartják ébren annyira, hogy az állami hitel keretén belül alig tudják már az ez irányban támasztott igényeket kielégíteni.

— **Havastakarmány-kísérleti telep.** Munkácsról jelentik, hogy *Tallán* földmivvelésügyi miniszter rendelkezésére az állambérleti havason 1150 tengerszintfeletti magasságban takarmány-kísérleti telep létesített. A kísérletnek célja a havasi legelőknél kulturállapotba való helyezése, a fűnövés előmozdítása és a havasi flóra tanulmányozása. Reméljük, hogy a kísérlet az erdélyrészi ha vasokon is meg fog történni.

— **A maros-ludasi teleposok.** Maros-Ludason az Ecken birtokra székely, csángó és Királyhágón tuli lakosokat telepítenek le. A teleposok egyrésze, a csángók, a napokban érkeztek oda, összesen tizenegy család, kik

eddig Andrásfalván laktak. A telepeseket Kerek György vezette, ki Andrásfalváról több szarvasmarhát és birkát vitt magával új otthonába. A ludasi telepen minden család 28 hold földet kap és egy házastelket. Ennek a szép kis birtoknak értékét 50 év alatt kell kifizetni.

— **Fejési tanfolyamok Kolozsvarmegyében.** Az Erdélyi Gazdasági Egylet kérelmére a földművelésügyi miniszter a gödöllői koronauradalom vajmesterét leküldte azon célból, hogy az okszerű fejési módot nagyobb birtokok fejőszemélyzetének és kisgazdáknak be tanítsa. Folyó hó 5-ike óta Szász-Fenesen, Szabó József tehenészetében mintegy 14 fejőembert, Gyaluban a Rosenberger és Gallus félé tehenészetekben nemcsak a legjobb fejési módot, hanem a vaj- és sajt készítés módjait is tanította, 18.-a óta pedig Bács községben mintegy 30 kisgazdának tanítja a fejést és a fejés tehén kezelését. Az a siker, melylyel a fejési tanfolyamnak ilyen rövid idő alatt való tartásával jár, ezirányban további működésre ösztönözheti az E. G. E.-et, amely a jövő évben lehetőleg több helyen és húzamosabb időn át fog ilyen tanfolyamokat rendezni.

— **Tenyészállat-kiállítás Nagyenyeden.** Az „Alsófehérvármegyei Gazdasági Egyesület” 1904. május 4-én az Erdélyi Gazdasági Egylet anyagi támogatásával díjazással egybekötött tenyészállat-kiállítást rendez. A kiállítás kezdete 1904. május 4-e d. e. 9 órakor. Helyszín Nagyenyed város vásártere. A díjak 1904. május hó 4-én d. u. 5 órakor a helyszínen, kedvezőtlen idő esetében a városház nagytermében fognak kiosztatni. A kiállításra felhajtott állatok után térdíj nem szedetik. 1904. május 1-ig be nem jelentett állatok csak azon esetben helyeztetnek el a kiállítás területén, ha még ott erre alkalmas hely üresedésben van. A kiállításra bejelentett és a kiállítás napján eladott tenyészállatok eladási árának 2% je az eladó tulajdonos által a gazdasági egyesület alapítójának javára az egylet pénztárába, a kiállítás helyszínen befizetendő. Kitűzve 46 különböző díj 1000 korona értékben. A tenyészállatkiállítás berendezésére dr. Varró László, Nagyenyed r. t. város polgármesterének elnöke alatt egy 16 tagból álló rendező bizottság kérésére fel. Tenyésztők és kiállítók tenyészállataik bejelentése végett Zalányi Géza gazd. egyleti titkárhoz (Nagyenyed); a szállítási kedvezményes igazolványokért pedig Meisner Ernő m. kir. állattenyésztési felügyelő úrhoz (Segesvár) forduljanak.

— **Tizezer korona a Cselédpénztárnak.** A Magyar Földhitelintézet tizezer koronát adományozott a Gazdasági Munkás- és Cselédszolgálat pénztárnak oly rendeltetéssel, hogy annak kamataiból oly esetekben nyújtsanak segítséget, amikor a pénztár erre a törvény értelmében kötelezhető nem lenne, azonban rendkívüli méltánylást érdemlő esetek a segítséget felettébb indokoltá teszik. Ugyanis ez a pénztár első sorban nyugdíjbiztosításra, másodsorban pedig balesetek alkalmánál való segítségnyújtásra, ellenben betegsegítésre egyáltalán nincs berendezve. Megengedi azonban a törvény, hogy a pénztár a nagy nyári munkálmakkor betegség miatt lemaradó munkásoknak, kivételes méltánylást érdemlő esetekben, a pénztár tartaléktökeiből segítséget nyújthasson. Természetes dolog, hogy ez a segítség a mai viszonyok között igen szűk körre szorul. A Magyar Földhitelintézet által adományozott összeg kamatai ennek a célnak tesznek szolgálatot, épp azért a humanisztikus kezdeményezést magánosoknak és intézeteknek egyaránt, huzgó követésre ajánljuk. *Talán* Béla földművelésügyi miniszter különben meleg köszönő levelet juttatott a Magyar Földhitelintézethez az alapítványért.

— **Az Első Magyar Általános Biztosító Társaság** zárszámadása a múlt évről most jelent meg s ebből a zárszámadásból látható, hogy ez az elsőrendű és legrégebb magyar biztosító társaságunk negyvenhat év alatt olyan erőssé és hatalmassá fejlődött, hogy

minden külföldi társasággal a díjak olcsósága tekintetében is, a biztonság teljessége tekintetében is fölveheti a versenyt. Ha betekintünk a zárszámlába, láthatjuk, hogy az elmúlt évben a tűzkárokért 8 millió és kétszázhetvenkétezer, jégkárokért 1 millió és 181 ezer koronát, életbiztosítások után közel 9 millió K.-t fizetett ki a társaság. Az egész zárszámadáson és mérlegben (lásd lapunk hirdetései részét) végighúzódik az a realitás és az a lelkiismeretes és ügyes vezetés, mely ezt a társaságot főnnállása óta jellemzi és amely a magyar közönséggel annyira megkedveltette és megbecsültette azt. Olvasóinknak figyelmébe ajánljuk a jelen számunkban közzétett mérleget és zárszámadást, mert hiszen manapság a biztosítás oly közkedvelt és mindennapi dolog, amely mindnyájunknak nyugodalmassabbá és boldogabbá képes tenni életünket. Ez a mérleg és zárszámla mindennél jobban ajánlja az Első Magyarot a magyar közönségnek, annak a magyar közönségnek figyelmébe, mely súlyt fektet arra, hogy pénzével biztonságot szerezzen magának, de amely pénzével igyekszik e mellett hazai vállalatot is támogatni.

— **Bessemer festék (védjegy üllő) tartós vasmasz.** Gazdasági üzemekben évek óta használják oly vastárgyak befestésére, a melyeket az elrozsdásodástól megóvni óhajtják, a Bessemer-festéket (védjegy üllő), mely az ólompirt valamint az olajfestékmázolatot minden tekintetben felülmúlja. A Bessemer-festék ezen jó hírneve által nyer igazolást, hogy nagy ellentállóképessége mellett légköri és vegyi behatással szemben, jelentékeny ruganyossággal és fedőképességgel bír és hogy miniatulapozás a Bessemer-festék alkalmazásánál mindig megtakarítható. Vasszerkezetek, vas-tetők, gerendák, oszlopok, rácsok, mezőgazdasági gépek, nem kevésbé azonban valamennyi a szabadon levő tárgyak részére Bessemer-festékünk (védjegy üllő) mint legtartósabb mázolat ajánlható. Azt hisszük, hogy ezen Lutz Ede és Társa pozsonyi festékgyárosok által gyártott festék, uradalmak, gazdaságok, földbirtokosok körében teljes érdeklődésre fog találni. (1036. III.)

Nélkülözhetetlen háztartási cikk
a **VIKTORIA-gyalu**, mely egymaga pótolja a fők-, káposzta- és ugorka-gyalut. Meglepő szép formákat aprít gyümölcsbefőzéshez és körítéshez. — Ára kicsiny 30, nagy 50 krajczár bérmentve, a pénz előleges beküldésénél.
VIKTORIA-gyalugyár
BUDAPEST, 1233
Nagykorona-utca 11. szám.
Viszon elárusítók kerestefnek.

A LAPFELÜGYELŐ BIZOTTSÁG FELÜGYELETE MELLETT:

Felelős szerkesztő és kiadó:

TOKAJI LÁSZLÓ.

Segédszerkesztő:

ÉBER ERNŐ.

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET TULAJDONA.

Magyar Jelzálog-Hitelbank Képviselősege Kolozsvárt

(Jókai-utca 2. sz., gr. Rhédey-ház, I. em.)
Az intézet alapítójának 40 millió korona.

4%-os és 4 1/2%-os

Záloglevélkölcsönöket

nyújt és pedig 4%-os kölcsönt földbirtokra: 50

évi törlesztéssel 4-95 százalék-, nagyobb városokban fekvő házakra 42 1/2 évi törlesztéssel 5-25 százaléknál évi részletfizetés mellett és magasabb leszámítási árfolyam mellett 4 1/2%-os záloglevélkölcsönöket földbirtokra 50 évi törlesztéssel 5-35 százalék és nagyobb városokban fekvő házakra 42 1/2 évi törlesztéssel 5-65% évi részletfizetés mellett.

A jelzálogul felajánlott erdélyi ingatlanok értékére és a megszavazandó kölcsön összegére nézve

az Erdélyi Gazdasági Egylet

bizalmi férfiai adnak véleményét. (1001)

A bank képviselőségénél kaphatók 4% és 4 1/2%-os záloglevelek, 3%-os és 4%-os nyereségmentes

NEPBANK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG KOLOZSVÁRT
Deák Ferenc-utca (ezelőtt: Belközép-utca) 37. sz. alatt (Korbuly-ház) olcsó jelzálog és váltókölcsönöket nyújt és **BETÉTRE 5 SZÁZALÉK KAMATOT AD.**

A Nagyszabeni Földhitelintézet törlesztéses jelzálogkölcsönöket ad

2000 K.-tól kezdő összegekben,

mely kölcsönök készpénzben fizettetnek ki és 4, 4 1/2, 4 3/4 és 5% kamatláb és 3/4% kezelési díj mellett a tőketörlesztéssel együtt félévi részletekben visszafizetendők a következő feltételek alatt még pedig minden 1000 K. tőke után fizetendő:

A.	1. 10 évi törlesztésre félévenként	K. 65.04 f.
	2. 20 " " " " " "	K. 41.75 f.
	3. 30 " " " " " "	K. 34.79 f.
legkisebb kölcsön 2000 korona, kivételesen 1000 koronától fogva is.		
B.	1. 15 évi törlesztésre félévenként	K. 48.52 f.
	2. 25 " " " " " "	K. 36.57 f.
	3. 35 " " " " " "	K. 32.05 f.
legkisebb kölcsön 5000 korona.		
C.	1. 30 évi törlesztésre félévenként	K. 32.92 f.
	2. 40 1/2 évi " " " " " "	K. 29.69 f.
	3. 50 évi " " " " " "	K. 28.22 f.
legkisebb kölcsön 10.000 korona.		
D.	1. 50 évi törlesztésre félévenként	K. 26.11 f.
	legkisebb kölcsön 30.000 korona.	

Az ötven évi kölcsönök, csak földbirtokokra adatnak, a többiek nagyobb vidéki városokban házakra is megelőző helyszíni szemle után.

Kölcsönfolyamodványok az alulírttához benyújthatók, ki minden bővebb felvilágosítást is készíthet ad:

Erdélyi erdő-faanyag és bányáügynökség.
Gombos Benő Kolozsvár, malom-u. 16. sz.

Árverési hirdetmény.

A csálai és baraczkai állami szőlőtelepek feles terményeinek stb. eladására árverést hirdetek.

Eladás tárgyát képezik: 8 drb. mustaörök; 600 mm. I-ső osztályu, 60 mm. II-od osztályu, 50 mm. III-ad osztályu búza; 200 mm. Hanna-árpa; 150 mm. Ligwoo-zab és 500 mm. Florentini szemes tengeri.

Az árverés f. évi május hó 9-én d. e. 9 órakor a csálai telepen fog megtartatni. Tíz százalék bánatpénzzel ellátott zárt ajánlatok is adhatók be és részletekre vonatkozó ajánlatok is tehetők.

Közelebbi felvilágosítások a telepek igazgatóságánál Aradon vagy a telep kezelősegtől Csála up. Arad szerezhetők.

KOSINSKY s. k. igazgató.

Alattenyésztő gazdák figyelmébe!

Az „Alsófehérmegyei Gazdasági Egyesület“
Nagy-Enyeden, 1904. május hó 4-én

TENYÉSZÁLLAT-KIÁLLITÁST

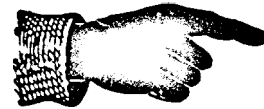
rendez.

Díjazás alá
esnek:

- I. Magyar erdélyi fajtánál: községi bikák, borjas tehenek, tenyésztehenek és üszők.
- II. Havasi, esetleg pinzgauai fajtánál: 1-3 éves bikák, tehenek és üszők.
- III. Sertés: kisbirtokosok kanjai és tenyészkozái.
- IV. Juhok: kisbirtokosok kosai és juhai. (1324.)

Kitűzve 46 különböző díj 1000 korona értékben.

Bejelentések intézendők Zalányi Géza gazdasági egyesületi titkár urhoz Nagy-Enyedre, hol a kiállítást illetőleg bővebb felvilágosítás nyerhető.

Szőlőoltvány, szőlő-
vessző és saját termésű
— boreladás. —

Eladók nagyváradai szőlőszetemből: SIMA ZÖLD-OLTVÁNYT riparia portalis alanyon fehér bakar, piros bakar, Olasz rizling, Nagy burgundi, Oportó, Carbonet fajokban, csomagolással együtt ezrét 92 koronával, Sauvignon 102 koronával, rupestris alanyon fehér és piros Chasselas 112 koronával számítva.

Hovi sima vesszőt (oltógalynak is) fehér bakar, piros bakar, furmint, szerémi zöld, szilvani, sauvignon, Oportó, Carbonet és Chasselas fajokban — csomagolással ezrenként 7 K. 50 fill.—9 K. 50 fill. árral.

Saját termésű nagyváradai fehér asztali 6 bort 44 korona, ujbort 40 korona árban Hlitenként, valamint ménes-gyorki saját termésű, Kadarka, Carbonet merlot finom vörös és Sauvignon fehér csemegeborokat, 4 évfáratból palackozva vagy hordóban. Ez utóbbi borok a pozsonyi kiállításon aranyérmert nyertek. — Kaphatók évfárat és minőség szerint Hlitenként 50 frttól 85 frtig.

Molnár Lajos
szőlőbirtokos N.-Várad.

1301

„Grand Prix“ (a legnagyobb kitüntetés)
a párisi világkiállításon.

Alfa Separator R. J.

Jroda és gyár: Budapest, VI., Lomb-utca 11.

Tejgazdasági Gépgyár.

Szállít tejgazdasági eszközöket és gépeket!

Tehenészetek, tejgazdasági telepek, tejszövetke-
zetek berendezése!

Mindig friss sajtoltó por és folyékony oltó!

Több mint 600 első díj!!!

Évi gyártás kb. 80,000 Alfa separator.

Arjegyzékkel, költségvetéssel, utbaigazítással
készséggel szolgálunk. 1018.

A szemétkben is kincset lelhetnek mindazok,

kik megismerkednek az országsherte elismert, kitűnő szerkezetű és legolcsóbb, eredeti „Kalmár“-féle gabonatisztító gépek és rosták sokoldalú előnyeivel. — Sziveskedjen vagyongyűjtés céljából ezen kiváló magyargyártmány legújabb ingyen árjegyzékét kérni:

Kalmár Zs. utóda

különleges terménytisztító gépgyárából, Kódmezővásárhelyről,
melynek áttekintése után tisztában lesz Ön a dolog valódiságával.

1274

Bessemer-festék

(védjegy álló.)

1036. III.

Mindenemü vasszerkezetek, vas- és hullámbádogtetők, tartók, istálló-vasgörendák, kerítések, vaskapuk, vasablakok, gépek, lokomobilok stb. részére.

Legtartósabb mázolat rozsdá ellen.

Mint famázolat is kitűnő konzerválószer. Jobb, ellentállóbb és olcsóbb, mint minden olajfesték.

Ajánlattal és prospektussal szivesen szolgálnak az egyedüli gyárosok

Festékgyárak:

Lutz Ede és Társa, Pozsony.

Budapest, VIII. Szentkirályi-utca 13

KASS ANTAL

aranyozó üzlete Deák F.-utca 9. sz.

Aranyozó műhelyében készít új képkereteket, tükörkereteket, Consolokat, szalon-asztalt,

függöny-tartókat. Mindenféle aranyozott butorokat elvállal jutányos árban teletlősség mellett.

*Régi keretek újboli aranyozását jutányos árban készíti el. Továbbá templom-aranyozásokat új oltár készítését, rajz szerint, régi oltárok újboli aranyozását a legjobb csiszolt arannyal jutányos árban, felelősség**mellett elvállal. Oltár gyertyatartókat, feszületeket, jó tiszta, tartós arannyal, aranyosáért felelősséget vállal.*

Becsés megrendeléseit kérve,

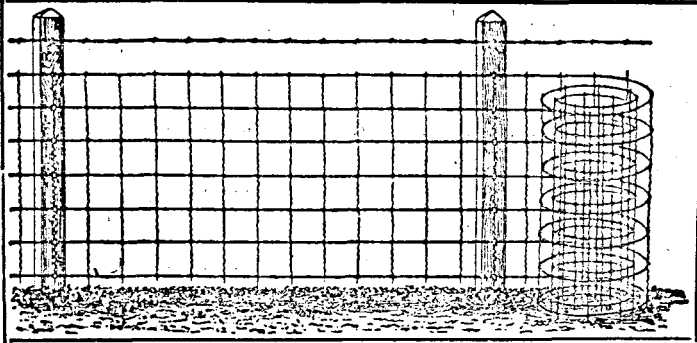
teljes tisztelettel

Kass Antal
aranyozó.

1270.

Bámulatos Olcsó Kerítések!

Szőlőtermelők figyelmébe!

Mezőgazdák figyelmébe!

HAIDEKKER SÁNDOR

sodronyszövet-, fonat- és kerítésgyára

Budapest, VIII., Üllői-út 48. szám.

Ajánlja kizárólagosan szabadalmazott

1314

Hungária sodronyfonatát

mint a legezészerűbb és legolcsóbb kerítési anyagot,

mely előnyénél fogva fölülmul minden eddig alkalmazott sodronykerítést. Ezen, a szőlő- és mezőgazdaságra nézve rendkívül fontos találmány előnyei: Olcsóság:

Horganyozott vassodronyból (nem kell befesteni):

Körülbelül 5 centiméter lyukbőséggel:

Készletben: 1 és 2 méter magasságban valamennyiből, 1,50 méter magasságban 2,2, 2,5 és 2,8 mm. dróterősségűekből,

Sodronyerősség mm.: 1,2 1,4 1,6 1,8 2 — 2,2 2,5 2,8 mm.

Ár négyz. mtrenkint fill.: 40 48 56 64 72 86 100 120 fillér.

Körülbelül 3 x 5 centiméter (hosszukás) lyukbőséggel:

Készletben: 1 méter magasságban valamennyi dróterősségben,

Sodronyerősség mm.: 1,2 1,4 1,6 1,8 2,0 2,2 2,5 2,8 mm.

Ár négyz. mtrenkint mm.: 58 66 74 82 96 110 130 150 fillér.

Csomagolásért, földadásért és kezelés költségeként számítok négyz.-méterenkint 1 fillért, de egy küldeménynél legalább 50 fillért.

Gélszerűség: A fonat elegendő sűrű lévén, még apró baromfi áthatolását is meggátolja; felső és alsó szélei pedig tüskések, tehát az átvezést megnehezíti. A fonat csavart szála — mint vékony sodronykötelek — a kerítés hosszirányában futnak, miáltal nagy az ellenálló képessége; a keresztirányban pedig hullámosak, a szálaik összecuszdása ki van zárva.**Könnyű kezelés:** Kézrel meghuzva, egyszerűen a faducokhoz szegezendő horganyozott kettős szegekkel, a fonat sima és feszes marad. Nagy előnye a fonat feszesége, a mi lehetővé teszi azt, hogy a fonat bármikor ismét leszedhető és más helyen ismét fölerősíthető. A fonat összekuszálódása ki van zárva. Feszítő sodronyok, csavarok stb. alkalmazása fölösleges. A fonat fölött egy-két sor tüskés sodronyt alkalmazva, a kerítés tetszés szerint megmagasítható. — A tüskés sodrony méterenkint ára 6 fillér. Számos elismerő levél áll rendelkezésre.

Továbbá gyárt és szállít: közönséges gép- és kézi sodronyfonatokat mindenféle czélokra; csinos és erős kivitelű kapukat és ajtókat, valamint nyaraló-, park- és erkélyrácsokat vaskeretes sodronyfonat és kovacsolt vasból. Föld- és kavicsrostákat, magtár-ablakrostélyokat, ökr-szajkosarakat, szikrafogókat, szőlőbogyózó rostákat, borszűrőket, cséplőgépekbe való gabonaosztályozó-hengereket stb.

Arjegyzzék ingyen és bérmentve.

Jutányos, pontos és gyors kiszolgálás.

A k.-monostori róm. kath. tan. alap. uradalom intező gondnokságától.

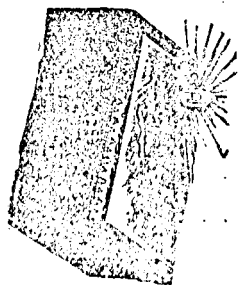
Sz. 152.—1904.

Haszonbéri hirdetmény.Az erdélyi róm. kath. Status kolozsmonostori uradalomhoz tartozó és **Bács község határán levő 320 kat. holdnyi** tagosított földbirtok, a hozzátartozó lak- és gazdasági épületekkel, lisztelő malommal 1905. évi márczius hó 1-étől kezdve, 1915. év február hó 28-ik napjáig haszonbérbe adatik.Alapul vétetik a jelenlegi 5500 korona évi haszonbér. Az erre vonatkozó ajánlatok **folyo évi április hó 27-ik napjának déli 12 órájáig** a megígért évi haszonbéri összeg 10%-nak bánatpénzül leendő csatolása mellett határozottan kifejtve azt, hogy ajánlattevő a versenytárgyalási és haszonbéri feltételeket ismeri és elfogadja, az uradalmi intező gondnoksághoz Kolozsvárt, monostori-út 132. sz. a nyújtandók be. Ugyanott lehet megtekinteni vagy lemásolni a haszonbéri feltételeket is.

Kolozsvárt, 1904. márczius hó 26.

Nagy Dezső,
intező gondnok.**Rafain Jakab,**
ellenőr.

1321

Figyelem!

Arjegyzzékek ingyen! Alapítva 1888.

Villamos kézi- és zseblámpák

fényszórával

turisták, vadászok, katonatisztek, földbirtokosok, gyógyszerészek, drognisták, bányák, lolkészek, vidéki orvosok, utazók és skikoresolyázók részére, akkumulátorokkal és száraz batteriákkal két-tíz órai égőképességgel.

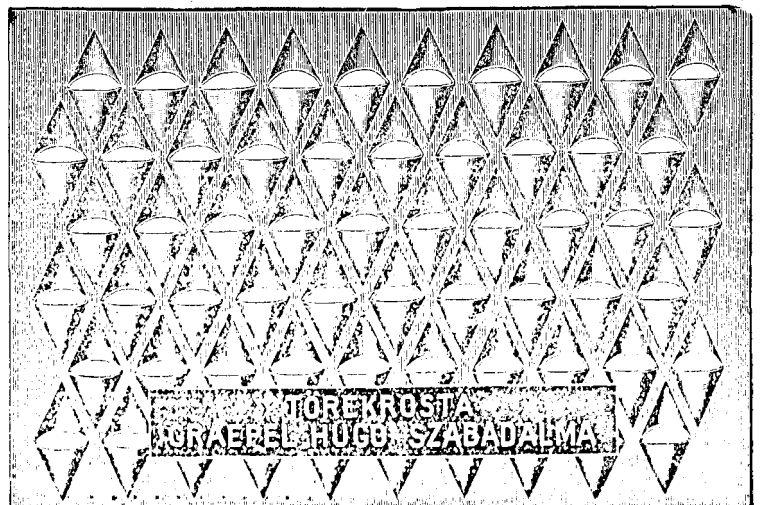
Telefonok, távirókészülékek. Izzólámpák, indukciós apparátusok, világító elemek.

Neumann József Vilmos

elektrotechnikus

1290

WIEN, IX./4. Sechsschimmelgasse 14. sz. Félemlot 12.

GRAEPEL HUGÓ-féle szabadalmazott törekrosta.

GRAEPEL HUGÓ-féle szab. gabona és löhere cséplőgépek 2 dobbal. Malomberendezések, Olajmalmok, Konkolyválasztógépek és rostalemezek kaphatók: 1066

Graepel Hugó gép- és rostalemezgyár,
malomépítészet BUDAPEST, V., Váci-út 40-46.

Kishirdetéseket felvételnek (minden héten csütörtök délig): a kiadóhivatalnál, Kolozsvárt, Petőfi-utca 7. sz., emelet.

Előre fizetendő

KIS HIRDETÉSEK.

Levélbeli tudakozódásokra (felvilágosítást ad a kiadóhivatal, ha a szükséges válasz-levélbélyeg mellékelteik.)

Ezen rovatban minden 20 cm, vagy ennél kisebb területű — 50 szóig terjedő — hirdetés egyszeri közlése 1 koronába kerül. Egész évi (52-szeri) közlés ára: 48 korona, mely évnegyedenként, vagy havonként is fizethető. A hirdetés legkönnyebben megrendelhető **utalványlapon**, melyre a **szöveg is felírható**. A jelzett mennyiségen felül minden szó 4 fillér, vagy minden cm. 5 fillér. Tudakozódásoknál csak a kishirdetésekre számunkra kell hivatkozni. Támpéldány csak egy küldetik.

Különfélék.

GAZDATISZTI ALLÁST KERES

42 éves, a kolozsvári gazd. tanintézet vég-bizonyítványát bíró, családos gazdatiszt, akinek 16 évi, kitűnő bizonyítványokkal beigazolható gyakorlata van és aki a legjobb referenciákkal rendelkezik. Állását bármikor elfoglalhatja. Tudakozódások az **Erdély-részi Gazdatiszti Egyesület** titkári hivatalához, Kolozsvárra „D.” betű alá intézendők.

Nemes harci kanári (Trute törzs) nappal és világításnál változatosan éneklést 15 napi próbaidővel küldök, nem tetszést kicserélem vagy a pénzt visszaadom. Tenyészdém több bel- és külföldi kiállításal kitüntetve Csomagolás ingyen **Óvári József, Rákosliget** (saját házában), a kanári tenyésztők együletének tiszteletbeli elnöke Képes árjegyzék 50 oldalra terjedő utasítással bérmentve. 1236

CIMBALOM

részletre is olcsón kapható.

Melyről nagy képes árjegyzéket bérmentve küld

Varga Pál

cimbalomgyártó, Makó, saját házából.

Cimbalmozni a leg-hamarabb megtanulható az öntanulási, saját kiadásomban megjelent, cimbalom-iskolából, melynek ára 4 kor. helyben, utánvétellel 70 fillérről több. A megrendelő saját keze írása szükséges. **VARGA PÁL** cimbalomgyártó. 1182

Hires zala petés anyarék 100/150 petével százát 16 koronáért, tonyészrák százát 6 koronáért és a megfelelő szállítási, csomagolási költségért, valamint asztali rákot árjegyzék szerint élve megérkező, utánvétellel, szállít

FISCHER IZIDOR
Zala-Egorszegon.

1329

Gróf Teleki Arvéd

drassói uradalmában,

u. p. Koncza.

kaphatók

leszállított áron

Francia perje
csomós ebir

Fűmagvak.

Cserhátai tanártól meghonosított

óvári tak.-répamag

melyet a magyaróvári szarvasmarhateny.-egylet parasztagdái 3 év óta 600 holdon felüli területen termelnek drassói magból bőtermőség és eltarthatóságért. Koránérés, fehér, hl.-ként 55 kg. súlyu k.-holdanként 10 év óta 9—15 mm. termett.

duppai zab

lóbab

pernai lenmag

székely tengeri, korai

királyné tengeri,

legbővebben termő

1902. Budapesten 2

első díj; 1903. szeptember

Kolozsvárt

gulyabeli tehenekért és 3 éves bikakéért

2 első díj.

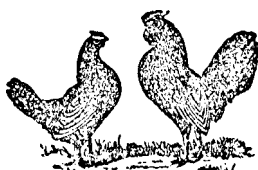
Ezen gyorsan fejlődő, edzett hatalmas csontozatu 2—3 éves

magyar

bikákból

állandó készlet, árak 500—1500 korona. 1253

Utolsó eladás 1600 koronás bika.

Dózsa Árpád

állattenyésztésében kaphatók Tokodon:

Plimut-langsan

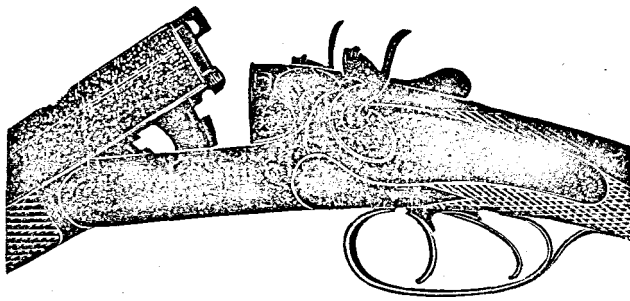
és Pekingi

óriási kacsatojások

darabja 50 fillér

Pávának párja 50

korona. 1328

Egyedüli FERLACHI gyártmány, mely a bel- és külföldi gyártmányok között versenyen a legelső díjat nyerte el.

Aranyérem Páris 1900. — 46 remekelés.

Ogris Márcus 1323

fegyvergyár és (präcios) puskaműves

FERLACH (KARINTHIA) szállít elsőrangú bármily rendszerű vadász- és c.élővő-fegyvereket legjobb és legpontosabb kivitelben **Különlegesség** nagyon könnyű DRILLING-fegyverekben Súlyuk 2-8—kilogramm.

Magyar árjegyzék kívánatra bérmentve.

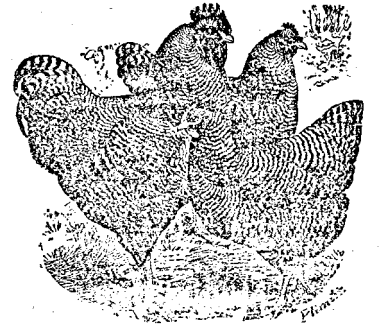
Levelezés magyar!

Levelezés magyar!

KONKOLYI ISTVÁN 1327
mérnök

fajtyúk-tenyésztéje Krompach-vasgyár. (Szepes megye.)

Angol, telivér, elsőrendű fajtyúk-törzseimnek költőtojásai: kendermagos plimut, fekete langsan, sárga orpington 80 f., májusban 60 fillér, fogolyszínű olasz 40 fill., illetve 30 fill. darabonként. — Rázásmentes, pátens csomagolás 1 kor., postadíj 1 kor. Törött és terméketlen tojások ingyen kicseréltetnek. Csirkék hat hetes korban márciusi kelésű 4, áprilisi 3-50, májusi 3 kor. darabonként. — Árjegyzék, csapda-fészek, szétszedhető ol, olcsó mesterséges csirke-nevelő, aprócsirke szállító-doboz, sodronyhálóról stb. ingyen. — Kérdezősködésekre válaszbélyeg kéréttik.

PÉNZ

4%-OS

törlesztéses kölcsönöket

nyújtunk budapesti és külföldi elsőrangú pénzügyintézetektől a földbirtok és ingatlan 3/4 értékeig I. és II. helyre 15—65 évig terjedő időtartamra.

Személyhitelt! papoknak, katonatiszteknek, állami- és magánhivatalnokoknak, ke-

reskedőknek és iparosoknak kezes és kezes nélkül 1—15 évig terjedő időre

gyorsan és diszcreten.

Bank- és magánadósságok convertálása.

Meller Lajos és Társai bankbizomány

Budapest, VI., Dávid-utca 15. (Törvényszékiileg bejegyzett cég).

1317.

(Válasz bélyeg.)

Calderoni és Társa Budapest, Váci-utca 1.

Aneroid légsúlymérők, higany légsúlymérők, (Hygrométerek, nedvmérők), Lambrecht-féle polyméterek, Thermohygroscopok és időjelző készülékek (Weller-telegraph), esőmérők, maximal-minimal hőmérők, melyeken leolvasható a volt leghidegebb és legmelegebb, valamint a jelen hőfok. Zivatarjelző hőmérők, vilájos fagyjelző hőmérők, szoba hőmérők, melegágy hőmérők, kazal hőmérők, pincze hőmérők széles beosztással, keverék-hőmérők.

Burgonya-mérlegek és gabona-mérlegek, Must-, Bor- és Pálinka-mérők; hitelesített szesz-mérők, hitelesített cukor-mérők.

Alambic Salleron készülék a bor szesztartalmának meghatározására.

Földmérő műszerek, aczélmérő szalagok vaskereszten, Mérő-láncok rectificatióval, szög tűző korongok, szögtűkrök, léptékek és rajzszerek.

Tábori, vadász és színházi látesővek, Zeiss Busch és Goorz-féle prismás távesővek Szomlúvög és orrcsüptetők, és védőüvegek, Fényképészeti készülékek.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

1256

Kiváló szerencse Töröknél!

Felülmulhatlanul kedvez főarudánknak a szerencse. Rövid idő alatt 15 millió korona nyereséménynél többet fizettünk nagyraecsuült vevőinknek; csak a legutóbbi időben is

a legnagyobb nyereséményt és pedig:

a 605.000 koronás nagy jutalmat az 57080. sz. sorsjegyre,

a 100.000 kor. főny. a 74366. sz. sorsj.-re.	a 80.000 kor. főny. a 83061. sz. sorsj.-re
a 100.000 " " az 52528. " "	a 70.000 " " a 81161. " "
a 100.000 " " a 94780. " "	a 70.000 " " az 5498. " "
a 90.000 " " a 109780. " "	a 60.000 " " az 51613. " "
a 90.000 " " a 83610. " "	a 60.000 " " a 76347. " "
a 90.000 " " a 92787. " "	az 50.000 " " a 4036. " "

és ezeken kívül még egyéb sok nagy nyereséményt.

Ajánljuk ennél fogva, hogy a világ legesélydúsabb osztálysorsjátékában vegyen részt. — A most következő magy. kir. szabadalmazott 14. osztálysorsjátékban újból

110.000 sorsjegyre 55.000 pénznyeresémény

jut és összesen egy hatalmas összeget,

14 millió 459.000 koronát

sorsolnak ki rövid 5 hónap alatt.

A legnagyobb nyeresémény a legszerencsésebb esetben

1.000.000 korona.

Továbbá 1 jutalom 600.000, 1 nyeresémény 400.000, 1 a 200.000, 2 a 100.000, 1 a 90.000, 2 a 80.000, 1 a 70.000, 2 a 60.000, 1 a 50.000, 1 a 40.000, 5 a 30.000, 3 a 25.000, 8 a 20.000, 8 a 15.000, 36 a 10.000 korona és még sok egyéb; összesen 55.000 nyeresémény és jutalom 14.459.000 korona összegben.

Az I. osztályú sorsjegyek tervszerű árai:

1/8 eredeti sorsjegy frt —.75 vagy kor. 1.50; 1/4 eredeti sorsjegy frt 1.50 vagy kor. 3.—

1/2 " " " 3.— " " 6.—; 1/1 " " " 6.— " " 12.—

A sorsjegyeket utánvétellel vagy az összeg előzetes beküldése ellenében küldjük. Hivatalos tervezet díjtalanul. Megrendeléseket eredeti sorsjegyekre kérünk

folyó év május hó 2-ig

bizalommal hozzánk beküldeni.

TÖRÖK A. ÉS TÁRSA

BANKHÁZA BUDAPEST.

Hazánk legnagyobb osztálysorsjáték-üzlete.

Főarudánk osztálysorsjáték-üzletei:

Központ: Teréz-körut 46/a. I. fiók: Váci-körut 4/a.

II. fiók: Múzeum-körut 11/a. III. fiók: Erzsébet-körut 54/a.

Rendelőlevél levágandó. TÖRÖK A. ÉS TÁRSA bankháza Budapest. 1318

Kérek részemre..... I. oszt. m. kir. szab. osztálysorsjáték eredeti sorsjegyet a hivatalos tervezettel együtt küldeni.

Az összeget..... korona összegben { utánvételezni kérem } A nem tetsző }
 { postautalvánnyal küldöm } törlendő. }
 { mellékelem bankjegyekben (bélyegekbén) }

Pontos cím:

Gazdák Biztosíté Szövetkezete

BUDAPEST, VIII. Baross-utca 10. II. em.

Alakult 1900.

Biztosítéki alap:

Alapítványok:	Korm. hozzáj. elemi ágazatban	400.000.— K
	Alapítók	1.270.000.— "
	élet	200.000.— "
Tartalékok	"	254.972.72 "
	Összesen:	2.124.972.72 K.
1901. évi fölösleg		90.349.— K.
1902. " " "		59.782.36 "
1903. " " "		109.331.73 "

Biztosításokat elfogad tűz- és jégkár ellen, ugyszintén az ember életére különféle módozatok szerint.

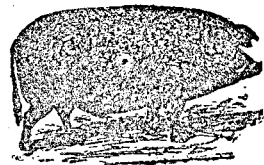
Az üzlet eredményben a biztosított tagok díjarányukban részesülnek és az 1901. évi üzletfeleslegből egy a tűz, mint a jégkár ellen biztosítva volt tagok 4%-os díjvisszatérítést kaptak.

Az 1902. évi üzlet feleslege közgyűlési határozattal tartalékba helyeztetett.

Biztosítási ajánlatok benyújthatók közvetlenül vagy a képviselők közvetítésével. Nyomatvánnyal és felvilágosítással minden irányban készséggel szolgál

1013

az igazgatóság.

100 darab

3 hónapot

töltött

szép fehér

malacz

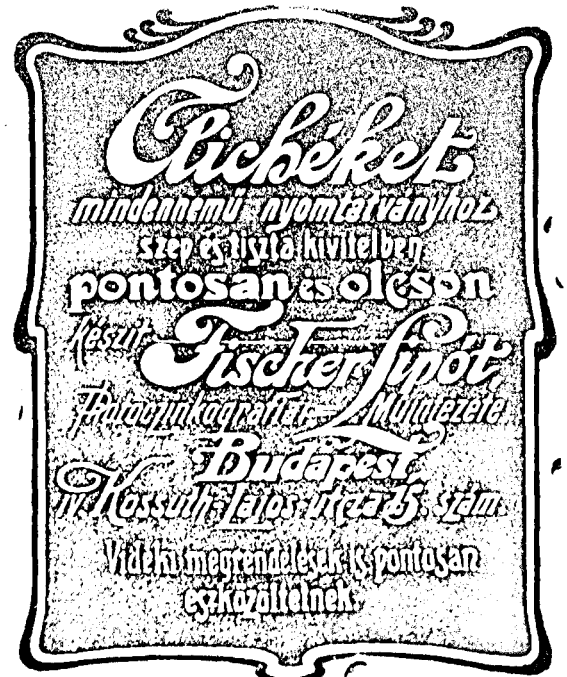
eladó.

Megtekinthetők és értesítés

nyerhető: 1322

Löff Endrénél

Bethlen-Szent-Miklóson.

1011